Jaargang 115. Vrijdag, 18 Julij 1856. No. 86.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt verzonden: *Bijblad* no. 16, inhoudende: *Verslag van de handelingen der Prov. Staten van Groningen.*

STREMMING VAN PASSAGE.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* maken bekend, dat de **PASSAGE** over de **ophaalbrug** over het **Winschoterdiep** buiten het **Kleinepoortje** aldaar, van en met ZATURDAG den 19den Julij e.k. tot nadere aankondiging zal zijn **GESTREMD.**

GRONINGEN, 7 Julij 1856.

Burgemeester en Wethouders voorn.: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

KLAPBRUG te *Foxham.*

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* maken bekend, dat de **Klapbrug** over het Trekdiep te Foxham, op **Woensdag den 23sten Julij e.k.** voor den overrid zal zijn **gesloten.**

GRONINGEN, 17 Julij 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

AANBESTEDING VAN PAARDEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* brengen bij deze, ten gevolge ontvangene aanschrijving van den Heer Commissaris des Konings in deze Provincie, ter kennis van de belanghebbenden, dat op **DINGSDAG den 12den Augustus aanstaande,** des middags te **twaalf uur,** zal worden overgegaan tot de publieke Aanbesteding der Leverancie van **50 REMONTPAARDEN** door de HOOFDADMINISTRATIE:

1) van het 1ste Regiment Dragonders, te *Haarlem*, van 20 Paarden.

2) van het 2de Regiment Dragonders, te *Arnhem*, van 15 Paarden.

3) van het 4de Regiment Dragonders, te *'s Hage*, van 10 Paarden.

4) van het Regiment Rijdende Artillerie, te *Leiden*, van 5 Paarden.

Dat deze Aanbesteding niet bij loten of partijen zal geschieden, maar voor het getal Paarden *in ééns* zoo als boven is opgegeven; en dat wijders is bepaald, dat de helft van de te leveren Paarden vóór of op den 1sten Mei l.l. den ouderdom van 48 maanden zullen moeten hebben bereikt, (wordende het evenwel aan den Aannemer vergund, daaronder 5 en 6jarige Paarden te begrijpen); terwijl voor de wederhelft Paarden tusschen de 60 en 72 maanden zullen moeten worden geleverd; wordende ieder speciaal aandachtig gemaakt, dat in de Voorwaarden van Aanbesteding wederom de bepaling is opgenomen, dat een derde gedeelte der te leveren Paarden van inlandschen oorsprong zal moeten zijn.

De Voorwaarden dezer Aanbesteding zullen voor Gegadigden ter lezing liggen in de Bureaux van de Kwartiermeesters der Korpsen, en bij het Departement van Oorlog te *'s Gravenhage*, alsmede in het Lokaal der Provinciale Griffie te *Groningen.*

GRONINGEN, 17 Julij 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen*, als daartoe door den Heer COMMISSARIS des KONINGS in deze Provincie verzocht, brengen ter algemeene kennis, dat het Z. M. den Koning heeft behaagd, bij besluit van den 23sten Junij l.l., no. 59, te bepalen, dat het **HANDGELD** voor de **REKRUTEN,** die zich voor de **Koloniale Dienst** verbinden, hetwelk thans voor NEDERLANDERS *zestig Gulden* en voor VREEMDELINGEN *veertig Gulden* bedraagt, voor de eerste tot TACHTIG en voor de laatste tot ZESTIG GULDEN zal worden verhoogd, van welk bedrag aan de belanghebbenden, al dadelijk, vóór hunne verzending naar Harderwijk, *een vierde* zal kunnen worden uitbetaald.

GRONINGEN, 17 Julij 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

Afkondiging.

De BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* doen te weten, dat door den RAAD dier Gemeente, in zijne Vergadering van den 25sten Junij 1856, is vastgesteld de volgende **Verordening:**

De RAAD der Gemeente *Groningen*, —

Gelet op art. 291 van de wet van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* no. 85);

Overwegende, dat, om het **REGLEMENT** op het **Veer** van **Zuidlaren** op **Groningen** en vice versa, te *Groningen* gearresteerd door den RAAD dier Stad den 24sten Januarij 1835, en door BURGEMEESTER en WETHOUDEREN afgekondigd bij Publicatie van den 13den April 1835, in overeenstemming te brengen met gemelde Wet, het noodzakelijk is, daarin **onderstaande wijziging** daar te stellen;

Overwegende, dat het GEMEENTEBESTUUR van *Zuidlaren* zich bereid heeft verklaard, om tot die wijziging mede te werken, —

Heeft, na bekomen magtiging en onder goedkeuring van GEDEPUTEERDE STATEN der Provincie *Groningen* en in gemeen overleg met het BESTUUR der Gemeente *Zuidlaren*, besloten als volgt:

Art. 18 zal voortaan luiden als volgt:

De overtreding van eene der bepalingen van dit Reglement, voor zoover daarin niet door eene algemeene verordening is voorzien, zal worden gestraft met eene boete van vier tot zeven gulden en met eene gevangenis van een tot drie dagen, te zamen of ieder afzonderlijk.

Gedaan te *Groningen* ter openbare Raadsvergadering van den 25sten Junij 1856.

De Burgemeester:
(*get.*) J. SLOT.
De Secretaris:
(*get.*) HORA SICCAMA.

Zijnde deze Verordening aan de GEDEPUTEERDE STATEN van *Groningen* medegedeeld, blijkens hun besluit van den 11den Julij 1856, no. 16, waarbij zij is goedgekeurd.

En is hiervan afkondiging geschied, waar het behoort, den 18den Julij 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

NIEUWSTIJDINGEN.

RUSLAND.

Uit Petersburg wordt, onder dagteekening van den 4den dezer, gemeld dat de Keizer bij een dezer dagen genomen besluit aan de jongelieden van adellijke afkomst vrijheid tot het uitoefenen van onderscheidene beroepen gegeven heeft. Tot nog toe verloren zij den adelstand, wanneer zij zich aan den handel, aan industriële of financiële ondernemingen wijdden.

Partikuliere berigten uit Petersburg van den 4den dezer melden, dat de Britsche gezant, lord *Wodehouse*, dien dag met grooten luister ten hove ontvangen is om zijne geloofsbrieven te overhandigen, en dat de Keizer hem in hartelijke bewoordingen betuigd heeft, hoogen prijs op de thans hervatte vriendschapsbetrekking met Engeland te stellen.

Onlangs werd gemeld, dat de Circassische volkstammen aan de kust der Zwarte zee den strijd tegen Rusland zouden voortzetten onder leiding van eenen hoofdofficier van het Turksche leger, welke door de Porte gedurende den oorlog derwaarts gezonden was. De Porte heeft noodig geacht, dat berigt tegen te spreken; en in het *Journal de Constantinople* is medegedeeld, dat de bedoelde officier bevel ontvangen heeft om naar Konstantinopel terug te keeren, zullende hij anders uit de Turksche krijgsdienst ontslagen worden.

ITALIE.

Dezer dagen is gewag gemaakt van de beweging der Oostenrijksche troepen op de grenzen der Sardinische staten en van Parma. Uit de door de Oostenrijksche generaals genomen strategische maatregelen blijkt, dat de onder hunne bevelen staande krijgsmagt slechts eenige uren noodig heeft om in Parma te rukken. Het doel dier [illegible] demonstratiën is niet bekend, doch zij wordt toegeschreven aan het vaste besluit der Oostenrijksche regering om aan de hertogin-regentes het geven van een bewijs van onafhankelijkheid aan hare *vrienden* te Weenen te beletten. Mogt de hertogin de haar door Oostenrijk verleende verdediging niet eerbiedigen, dan zal aan de troepen bevel worden gegeven op Parma aan te rukken.

Het Sardinische gouvernement is van zijnen kant ook niet gesteld op de vereeniging eener zoo sterke krijgsmagt aan de grenzen van zijn grondgebied.

Het officiële blad behelst in zijn nommer van den 10den dezer reeds een besluit tot versterking der vesting Alessandria. De minister van oorlog wordt gemagtigd om, onder nadere goedkeuring der wetgevende kamers, ten laste der begrooting van het loopende dienstjaar eene buitengewone uitgave van een millioen lires te doen voor het aanleggen van vestingwerken rondom die stad.

Dit besluit wordt vergezeld van de volgende beschouwing: »Het is aan Uwe Majesteit bekend, dat onze oostelijke grenzen inderdaad geene verdedigingsmiddelen hebben. Dit gemis had altijd eene voor ons land nadeelige uitwerking, en het gouvernement is door het publiek scherp gelaakt, omdat het daarin niet voorzag, terwijl het aanmerkelijke sommen gelds voor het defensie-wezen besteedde op andere punten die veel sterker van nature zijn en veel minder bloot liggen.

»Die staat van zaken is nog bedenkelijker geworden sedert Oostenrijk, in strijd met het Weener verdrag, van Piacenza eene groote vesting maakt, waardoor ons land met bestendig gevaar bedreigd wordt; deze bedreiging moeten wij beantwoorden door daartegenover nieuwe verschansingen te stellen.

»Reeds zijn rondom Casale eenige werken aangelegd, met het doel om ons land aan de oostzijde te beveiligen; maar dat is voorzeker niet genoeg; en het gouvernement is, gelijk een ieder weet, nooit van meening geweest, dat Casale zou kunnen opleveren hetgeen aan Alessandria ontbreekt, al was het ook bedacht op een defensie-stelsel waarin de beide vestingen één geheel zouden uitmaken.

»Met het oog op zulk een stelsel, heeft men een plan van werken tot versterking van Alessandria doen opmaken. Het is na de sluiting der parlements-zitting gereed gekomen; en het zou zeer onvoorzigtig zijn, zoo wij de uitvoering van dat plan eerst in het volgende jaar, of wanneer de wettelijke magtiging daartoe zou verkregen zijn, wilden aanvangen."

De Koning van Napels heeft een weinig voldoend antwoord op de Engelsch-Fransche nota gezonden. Wegens de afwezigheid des Keizers, is nog geen besluit genomen.

SPANJE.

Een schrijven uit Madrid van den 8sten dezer afkomstig van eenen voorstander van het toen nog bestaande kabinet vermeldt weder meer of min ernstige onlusten, in de laatste dagen op eenige plaatsen hier te lande voorgevallen, en gewaagt vervolgens van een te Madrid omloopend gerucht van een aanstaanden *coup d'état.* De briefschrijver acht dat gerucht ongegrond, en zegt verder: »Sommige lieden houden echter vol, dat al de constitutionele waarborgen opgeheven en de tegenwoordige minister met dictators-gezag bekleed zullen worden; volgens eene andere lezing zou de maarschalk *Espartero* alleen het dictators-gezag voeren en van deze gelegenheid willen gebruik maken om aan den maarschalk *O'Donnel* zijne plaats of althans zijnen invloed in het kabinet te ontnemen. De waarheid is, dat de beide maarschalken onderling volkomen eendragtig zijn, en dat er in de tegenwoordige omstandigheden niet anders, dan na rijp overleg tusschen hen en met beider goedvinden, eenige maatregel van gewigt genomen zal worden."

Latere tijdingen hebben doen zien, dat deze briefschrijver niet juist was ingelicht, en dat er in tegendeel wel degelijk toen reeds plannen tot een *coup-d'état* broeiden.

Het nieuwe ministerie, dat zoo plotseling het kabinet *Espartero-O'Donnell* is komen omverwerpen, was zamengesteld uit de heeren: maarschalk *O'Donnell*, voorzitter en minister van oorlog; *Rios Rosas*, binnenlandsche zaken; *Ros de Olano*, marine; *Pastor Diaz*, buitenl. zaken; *Luzuriaga*, justitie; *Collado*, koophandel, en *Cantero*, financiën.

»Was zamengesteld", zeggen we, want de berigten die per telegraaf gisteren en heden van daar zijn tot ons gekomen, spreken van niets dan van omwentelingen, zoodat op dit oogenblik niet met zekerheid kan worden opgegeven of er wel een ministerie bestaat, veel minder wie daarvan de leden zijn.

De *Morning-Post* wil weten dat er een verschrikkelijke opstand te Madrid is uitgebarsten. Er was hevig gevochten tusschen de opstandelingen en de troepen. Bij het afzenden dezer berigten waren de troepen der Koningin nog meester van de stad. Inmiddels hadden de opstandelingen de republiek uitgeroepen. Het verblijf van *Espartero* was onbekend.

Zie verder de telegrafische berigten hierachter.

DUITSCHLAND.

Er is thans weinig uit Duitschland mede te deelen.

De toekomst, vooral de parlementaire toekomst, is echter niet geheel helder. In Beijeren bij voorbeeld, twist de wetgevende magt met de regering over het budget van oorlog. De laatste wil dat niet brengen op het lager cijfer, door de wetgevende magt begeerd, terwijl ook tusschen de beide magten wordt getwist over het budget voor buitenlandsche zaken, en wel over een sommetje van 34,000 florijnen. De regering heeft zich echter laten verluiden, dat zij des noods even als de meerdere som van het budget van oorlog, ook die van buitenlandsche zaken wel zal weten te vinden — zonder de goedkeuring der wetgevende magt!

De regering van Wurtemberg wenschte het tractement des ministers te verhoogen van 5000 tot 10,000 florijnen, doch de wetgevende magt weigerde daaraan hare goedkeuring te geven.

Ook de Hannoversche regering is, ter zake van tractementsverhooging van ambtenaren, met de kamer in geschil. De minister heeft echter als zijne meening doen blijken, dat, als het geschil bleef bestaan, de kamer zich daarover zou beklagen.

— De heer *de Lesseps* heeft zich den 9den dezer van Weenen naar Konstantinopel begeven, om bij de Porte aan te dringen op bekrachtiging der hem door den Onderkoning van Egypte verleende concessie tot doorgraving der landengte van Suez. Hij dacht dat hij er tegenwerking van den Britschen gezant ontmoeten, maar desniettemin zijn doel bereiken zou.

DENEMARKEN.

In de Duitsche dagbladen duurt de storm tegen Denemarken voort, en zelfs de meest bezadigde komen er openlijk voor uit, dat men te Koppenhage een gevaarlijk spel speelt en dat Duitschland zich tot geenen prijs aan zulk eene smadelijke behandeling kan noch mag onderwerpen. Reeds is gewag gemaakt van de nota's, die door Pruissen en Oostenrijk, onlangs aan het Deensche kabinet zijn toegezonden nopens het wederregtelijk verkoopen der *Holstein-Lauenburgsche Staatsdomeinen*, welke onbetwistbaar onder de jurisdictie des Duitschen bonds staan. Meer dan 14 dagen nadat deze nota's waren verzonden, en gedurende welken tijd dit kabinet zich niet verwaardigde hierop eenig antwoord te geven, verscheen te Koppenhage eene tweede verordening, waarbij bevolen werd, den voorzeiden verkoop voort te zetten en tot al de domeingooderen in deze beide Duitsche hertogdommen uit te strekken.

De Deensche regering heeft dus een antwoord gegeven, dat, zoo het in woorden werd uitgedrukt, ongeveer op het volgende zou neerkomen: »Pruissen of Duitschland heeft het gewaagd mij voorstellen te doen over hetgeen ik goedvind te verrigten, maar hierover bekreun ik mij niet het minste; thans doe ik eerst wat mij het meest behaagt, en de minachting met welke ik op deze voorstellen nederzie, is zoo groot, dat ik de tegenwoordige verordening afkondig, alvorens nog eenig antwoord op deze nota's te geven!" Het is althans in *dien zin*, dat de handelwijze van Denemarken algemeen in Duitschland wordt beoordeeld. Vandaar dan ook, dat reeds de eerste stappen aldaar zijn gedaan, om deze ernstige aangelegenheid voor de regtbank des bondsdags te brengen. Tot dat einde is reeds een afschrift dier Oostenrijksch-Pruissische nota's aan de onderscheidene Duitsche regeringen toegezonden. Men heeft zich hiermede te meer gehaast, omdat de bondsvergadering weldra hare zittingen, gedurende eenigen tijd, zal verdagen.

Eenige dier dagbladen dringen er op aan, dat de bondsvergadering de vereeniging van Holstein en Lauenburg met Denemarken, tot een en denzelfden staat, voor wederregtelijk zal verklaren. Hiertegen wordt echter aangevoerd, dat de groote mogendheden het daarop betrekking hebbende Londensche protokol hebben goedgekeurd; maar het is niet minder waar, dat de bondsdag dit protokol niet geratificeerd of op eenige andere wijs de legaliteit der voorzeide ineensmelting erkend heeft.

Naar men nu uit Weenen verneemt, is reeds eene tweede zeer ernstige nota naar Koppenhage afgezonden, en zoo als de zaken thans staan, zal men, indien Denemarken niet toegeeft, welligt weldra Duitsche executietroepen naar Holstein zien marcheren, niet zoo als vroeger, ter onderwerping der hertogdommen, maar ter handhaving van het Duitsche regt.

Volgens de *Weser Zeitung* heeft ook Frankrijk, even als Pruissen, pogingen aangewend om Denemarken te bewegen, in zake den verkoop der Holstein-Lauenburgsche domeinen toe te geven aan het verlangen van Oostenrijk ten deze.

GROOT-BRITTANJE.

H. M. heeft lord *Palmerston* tot ridder van den Kousenband benoemd. Ook graaf *Fortescue* is die hooge onderscheiding te beurt gevallen, en reeds Zaturdag had de investituur der beide nieuwe ridders, in een op het paleis van Buckingham gehouden kapittel der Orde, plaats.

Men was te Londen zeer gespannen naar den afloop van de debatten, welke Maandag avond in het Parlement zouden gevoerd worden over de Italiaansche kwestie; doch hebben de meesten zich in hunne verwachtingen bedrogen gezien.

Lord *Palmerston* toch heeft geweigerd, te voldoen aan lord *John Russell's* verlangen, tot mededeeling aan het Parlement van de stukken en bescheiden, betreffende die kwestie, op grond, dat zij tot die openbaarmaking niet geschikt waren. Overigens hebben de toen gehoudene discussiën ook tot geene beslissing geleid.

John Russell drong er op aan, dat Engeland niet meer moet tusschen beiden komen of dit krachtdadiger moet doen. *Disraëli* sprak in gelijken toon. Lord *Palmerston* weigerde om mede te deelen wat de verbonden mogendheden zullen doen in geval de tot dus ver bij den Koning van Napels gedane stappen niet tot den gewenschten uitslag mogten leiden. Hij hoopte dat vertoogen van Oostenrijk bij dien monarch een gunstigen invloed zullen oefenen. Hij verdedigde verder de staatkunde van Sardinië, en zeide, dat zoo die staat mogt worden aangevallen of bezet door Oostenrijksche troepen, Engeland en Frankrijk verpligt zijn hem te ondersteunen. De Romeinsche aangelegenheden zouden gemakkelijk te regelen zijn, indien de Paus daartoe het initiatief nam.

Ook in het Hoogerhuis hebben discussiën plaats gevonden over de Italiaansche aangelegenheden. Lord *Clarendon* heeft daar, in antwoord op lord *Lyndhurst*, de op het Parijsche congres omhelsde staatkunde verdedigd, en hoewel deze tot nu toe had schipbreuk geleden, hoopte hij nog op een goeden uitslag. De geallieërden hadden Napels aanbevolen over te gaan tot eene hervorming in het bestuur en het regtswezen, het verleenen eener algemeene amnestie en het geven van waarborgen voor de individuële vrijheid. Hierop was in de vorige week een zeer weinig bevredigend antwoord ontvangen. Daar de Keizer der Franschen afwezend was, had men nog geen besluit genomen.

— De *Observer* van Bradford deelt als ernstig berigt mede, dat *Smith*, de beul die *Palmer* heeft opgehangen, op de aanstaande kermis te Leeds te zien zal zijn. Al de Engelsche bladen hebben dit berigt overgenomen.

— Onder de militie van Tipperary (in Ierland), behoorende tot de corpsen welke gedurende de laatste maanden active dienst gedaan hebben, is eene muiterij uitgebarsten, bij gelegenheid dat de manschappen te Nenagh ontbonden zouden worden. Zij hebben geweigerd hunne wapenen af te geven en zijn tot geweldenarijen en plundering overgeslagen, zoodat uit de naburige garnizoensplaatsen troepen hebben moeten aanrukken om hen te bedwingen. Dit is eerst gelukt na een heftigen tegenstand, waarbij de oproerlingen van hunne vuurwapenen gebruik maakten. Aan weerskanten zijn eenige manschappen gedood en gewond. Als de oorzaak van de ontevredenheid en verbittering der militie-manschappen wordt opgegeven, dat zij huiswaarts gezonden en afgedankt werden, zonder genot van de hun toegezegde schadeloosstelling.

— Er biedt zich eene nieuwe oplossing aan ter vereffening van het Engelsch-Amerikaansch conflict betreffende de interpellatie van het Bulwer-Clayton traktaat. Honduras, eene der vijf republieken van Centraal Amerika, heeft een agent te Londen geaccrediteerd, om het eiland Ruatan op te eischen, waarvan de Vereenigde Staten aan Engeland het bezit betwisten. Ruatan behoorde aan Spanje; het verviel in 1821 aan het gebied van Honduras, welks regten op geenerlei wijzen het in bezit nemen gedoogen, door officieren der Engelsche marine meermalen uitgevoerd. Honduras wil, wanneer die staat in het bezit van Ruatan wordt hersteld, daartegen den vrijen doortogt over de landengte van Panama waarborgen.

De *Times* deelt een uitvoerig artikel over deze zending mede, en verheugt zich, dat nu de hangende kwestiën tusschen Engeland en Noord-Amerika opgelost kunnen worden, zonder dat eerstgenoemd Rijk genoodzaakt zal wezen, nieuwe opofferingen te doen. Hij laat de kwestie der wettigheid daar en zou het goedkeuren, zoo Engeland afstand van dat eiland deed, indien door deze concessie eene minnelijke schikking kon worden verkregen.

— In de jongste berigten uit China vindt men vermeld, dat, in weerwil van den burgeroorlog die in dat rijk woedt, de bemoeijingen tot verspreiding van het Christendom nogtans voortgezet worden. Achttien genootschappen onderhouden in China 86 Evangelische zendelingen, van welken 14 in Canton, 10 in Hongkong, 6 in Amoy, 10 in Futschéu, 15 in Ningpo, en 31 in Sanghaï leven. Engelsche dagbladen en tijdschriften

verschijnen er twaalf in het Middelrijk. Voorts verschijnen er nog twee dagbladen in de Chinesche taal, door een Engelschen en een Amerikaanschen zendeling uitgegeven.

FRANKRIJK.

Dezer dagen vielen te Parijs ongeregeldheden voor, omdat de werklieden aan wie door hunne huisheeren, wegens het niet betalen der achterstallige huurpenningen, de huur was opgezegd, en dus hunne woningen moesten verlaten, zich daartegen verzetten. In het eerst ondersteunde de politie de huisheeren, maar toen de spanning onder de volksklasse grooter werd, werd men beducht voor onlusten, en op hoog bevel werd den huisheeren verboden gebruik te maken van hun regt en den deurwaarders hun de hand daartoe te leenen. De regering schort dus op eigen gezag de uitvoering van het burgerlijk wetboek op, voor zoo veel betreft de voorschriften aangaande het eigendomsregt.

BELGIE.

In België is men onder alle klassen der bevolking druk bezig met aanstalten voor de feesten, die in de eerstvolgende week plaats zullen hebben ter viering van den vijfentwintigsten verjaardag der troonsbeklimming van Koning *Leopold*. Het streven des gouvernements is, die volksfeesten dienstbaar te maken ter opwekking en aankweeking van het nationaal gevoel. Overal zullen optogten en vertooningen, die het leven en bedrijf der aloude landzaten van België aanschouwelijk voorstellen, een hoofdbestanddeel der feestelijkheden uitmaken.

Het gouvernement wenschte, dat dit feest ook door 's lands dichters zou verheerlijkt worden, en loofde te dien einde eereprijzen uit. Er zijn daarop een groot aantal gedichten ingekomen, zoo in de Fransche als in de Vlaamsche taal. Maar onder de Fransche is geen enkel hetwelk door de jury van beoordeelaars de bekrooning waardig geacht wordt, terwijl zij schier alle door taal- en stijlfouten ontsierd worden. Het is de eerste maal niet, dat een wedstrijd onder de Fransche dichters in België eene zoo slechte uitkomst oplevert.

De Vlaamsche dichtkunst levert, naar het schijnt, betere vruchten. De uitspraak der jury van beoordeelaars is nog niet openbaar gemaakt; maar het is reeds bekend geworden, dat zij twee Vlaamsche gedichten de bekrooning ten volle waardig achtte, doch nog niet uitgemaakt had, welk van beide het voortreffelijkst was.

Dit mededeelende, zegt het *Journal de Bruxelles*, een hoofdorgaan der Katholijke partij in België: »De gestadige vooruitgang der Vlaamsche letterkunde is een onmiskenbaar feit. In de openbare wedstrijden, in de werken van smaak, ja zelfs in geleerde werken behoeven de Vlaamsche schrijvers althans niet onder te doen voor onze Fransch schrijvende landgenooten. Dat is onloochenbaar en doet ons genoegen. Wij waren nooit voorstanders van hetgeen men de *Vlaamsche beweging* noemt: eene taal laat zich niet opdringen; zij kan alleen veld winnen door de uitstekendheid der werken, die zij voortbrengt, niet door maatregelen van het openbaar gezag en door verordeningen der overheden. De Vlaamsche taal is thans op den regten weg, om de heerschappij te winnen."

— De Antwerpsche *Précurseur* wijst op hetgeen in Nederland en in Oostenrijk verrigt wordt in het belang van de doorgraving der landengte van Suez, en van de gevolgen die daaruit voor den handel en scheepvaart kunnen voortvloeijen; brengt hulde aan de regeringen dier beide staten voor hare bemoeijingen ten deze, en spoort België aan het gegeven loffelijk voorbeeld te volgen.

NEDERLAND.

'sGRAVENHAGE, 16 Julij.

De opper-ceremoniemeester heeft bekend gemaakt, dat het Hof den rouw zal aannemen, wegens het overlijden van H. K. H. de hertogin van Nassau, geboren prinses van Wurtemberg, voor den tijd van vier weken, te weten: drie weken den middelbaren en acht dagen den ligten rouw.

— Men verzekert dat de heer *Mutsaers*, wien men te vergeefs in het kabinet tracht te behouden, tot commissaris des Konings in de provincie Noord-Brabant zal worden benoemd, en dat het ministerie geene verdere pogingen zal aanwenden om een minister voor de zaken van Roomsch-Katholijke eeredienst te vinden, maar de portefeuille van dit departement combineren zal met die van buitenlandsche zaken.

— Door het departement van financiën wordt een overzigt medegedeeld van de opbrengst der middelen (hoofdsom en opcenten) over de zes eerste maanden van 1856, in vergelijking gebragt met de raming voor dat jaar en de opbrengst over hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. De opbrengst der directe belastingen over het eerste halfjaar van 1856 was *f* 8,742,667.26, over het eerste halfjaar van 1855 *f* 8,653,980.83; der in- en uitgaande regten en scheepvaartregten over 1856 *f* 2,050,106.50½, over 1855 *f* 1,924,878.57; der accijnsen over 1856 *f* 7,795,799.57, over 1855 *f* 7,625,599.32; van waarborg en belasting der gouden en zilveren werken over 1856 *f* 135,400.88½, over 1855 *f* 119,604.32½; der indirecte belastingen over 1856 *f* 6,471,017.99, over 1855 *f* 6,684,618.18½; de opbrengst der posterijen over 1856 *f* 807,709.88, over 1855 *f* 751,613.23; de opbrengst der Staats-loterij over 1856 *f* 274,155.50, over 1855 *f* 276,149.50; totaal generaal over de 6 eerste maanden van 1856 *f* 26,276,857.59, over de 6 eerste maanden van 1855 bedroeg dit *f* 26,036,443.96.

— De commissie, door de Tweede Kamer benoemd tot het instellen eener enquête omtrent het Zwolsche Diep, bestaande uit de heeren *van Goltstein* (voorzitter), *Heemskerk*, *Delprat*, *Storm van 's Gravesande* en *Wintgens*, zal aanstaanden Maandag den 21sten dezer in het gebouw der Tweede Kamer hare zittingen aanvangen. Waarschijnlijk zal de enquête in de vijf eerste dagen dier week afloopen.

AMSTERDAM, 16 Julij.

Eergisteren is alhier de 39ste algemeene vergadering gehouden van de vereeniging: *Ter bevordering van de belangen des boekhandels*, onder voorzitterschap van den heer *J. H. Gebhard*. In de aanspraak, waarmede hij de vergadering opende, bragt hij een woord van dankbare herinnering. Toen de vergadering ten vorigen jare bijeen was werd nog een vernielende krijg in het Oosten gevoerd, waarvan zoo velen den nadeeligen invloed ondervonden, en niet het minst de boekhandel daar de letteren alleen onder den vrede kunnen bloeijen. Deze is thans hersteld, en onder den zegen des Allerhoogsten zal ook de boekhandel daarvan de heilrijke gevolgen ondervinden. Daarna is men tot de werkzaamheden overgegaan. Tot nieuwe bestuurders, in plaats der drie, volgens den rooster aftredende leden, zijn benoemd de heeren: *A. C. Kruseman*, te Haarlem; *C. Kraaij, Jr.*, te Amsterdam, en *A. Belinfante*, te 's Gravenhage.

—Van wege de *Letterkundige afdeeling der koninklijke Akademie van wetenschappen* wordt bekend gemaakt, dat de wedstrijd op nieuw is geopend voor hen, die naar den prijs willen dingen, uitgeloofd door wijlen den heer *Hoeufft*, voor het best gekeurde latijnsche dichtstuk. De antwoorden moeten vóór den 1sten Januarij 1857, bij den secretaris der afdeeling, den heer *H. J. Koenen*, worden ingezonden.

— De heeren *E. W. van Dam van Isselt* en *J. H. Burlage* hebben, namens de feest-commissie der vereeniging *het Metalen Kruis*, bekend gemaakt, dat de 25jarige feestviering alhier, ter herinnering aan den volksgeest van 1830 en 1831, is bepaald op den 26sten, 27sten en 28sten Augustus e.k. Op Maandag den 25sten Aug. zal het feest geopend worden. De onthulling zelve van het gedenkteeken zal plaats hebben op Woensdag den 27sten Aug., in tegenwoordigheid van Z. M. den Koning.

ROTTERDAM, 15 Julij.

Heden werd alhier de 59ste jaarvergadering van het Ned. zendeling-genootschap gehouden. Gelijk immer, werd deze vergadering ook thans weder door een aanzienlijk getal bestuurders en medewerkende leden uit alle gemeenten en afdeelingen der Protestantsche kerk in ons vaderland bijgewoond.

De commissie voor de kleine stukjes berigt, dat daarvan in het afgeloopen jaar een totaal van 21,662 is verspreid geworden. De commissie voor de Indische talen brengt rapport van hare werkzaamheden uit, waaruit blijkt, dat eene nieuwe bijbel-vertaling in het Maleisch door haar wel zeer wenschelijk, maar niet zoo dringend noodzakelijk wordt geoordeeld, om de aanzienlijke kosten daarvoor vereischt nu reeds beschikbaar te stellen.

De commissie voor de Israëlieten heeft tot nog toe geenen weg gevonden, om eene goede vertaling van het O. T. voor hen te doen vervaardigen, met uitzigt op verspreiding.

De commissie van onderzoek en toezigt levert verslag van haren arbeid. Thans bedraagt het getal kweekelingen in het Zendelinghuis 13, waarvan 3 voor de uitzending geschikt geoordeeld en geëxamineerd zijn door de commissie voor Oost- en Westindische zaken. Drie nieuwe kweekelingen zijn aangenomen.

Nadat eindelijk nog een rapport was uitgebragt omtrent den binnenlandschen staat van het Zendeling-genootschap, waaruit de voortdurende algemeene belangstelling in deze heilige zaak bleek, werd deze eerste vergadering met dankzegging gesloten.

'S HERTOGENBOSCH, 15 Julij.

De hoogst gewigtige zaak van het uitwaterings-kanaal in Noord-Brabant, welke sedert eenigen tijd geheel sluimerende was, schijnt eene nieuwe *phase* te zijn ingetreden. De nieuwe minister van binnenlandsche zaken heeft aan den hoofd-ingenieur van Noord-Brabant geschreven, dat hij onder de onafgedane zaken van zijn departement heeft aangetroffen de kwestie der uitwatering in Noord-Brabant, van Grave naar den Amer. De minister verlangt deze zaak tot een einde te brengen, doch aangezien de sluiting van het kanaal St. Andries of het Schansche gat, eene verandering in het beschouwen dezer kwestie kan en moet te weeg brengen, heeft de minister, na inzage der stukken, goedgevonden, den heer hoofd-ingenieur te vragen, of die digting eene verandering in het daargestelde plan en de daaraan verbonden kosten kan en moet te weeg brengen, en daarvan verslag te geven, opdat de minister in staat gesteld worde, daaromtrent de noodige voordragt aan de Tweede Kamer te doen. Het bestuur van het waterschap voor de uitwatering van Grave naar den Amer, heeft reeds l.l. Vrijdag eene langdurige bijeenkomst met den hoofd-ingenieur gehouden, ten einde die zaak te bespreken en te regelen. De hoofd-ingenieur moet getoond hebben de zaak vurig te zijn toegedaan.

»Wij zullen — zegt de *Nieuwe Noordbrabanter* — ons hier van alle voorbarige beschouwingen of redeneringen onthouden en slechts onze vreugde uitdrukken over deze nieuwe wending der zoo belangrijke zaak, waarop wij doelen, en de hoop uiten, dat deze nieuwe poging der Regering in overleg met den hoofd-ingenieur en de autoriteiten van dit gewest, de laatste moge zijn en tot de uitkomst leiden, welke sedert zoo vele jaren gewenscht wordt en de welvaart van duizenden en duizenden moet verzekeren."

ASSEN, 16 Julij.

Naar men verneemt, heeft de Koning aan den raad der gemeente Meppel, op het adres door dezen aan Hoogstdenzelven ingediend, de vereischte magtiging verleend, om eene procedure aan te vangen tegen de Drentsche kanaal-maatschappij, wegens het niet voldoen aan de bepalingen van het contract, door deze met genoemde gemeente gesloten; welke magtiging ged. staten hadden geweigerd.

GRONINGEN, 15 Julij.

Heden morgen werd het stoffelijk omhulsel van mr. L. B. LOHMAN op eene eenvoudige, plegtige wijze naar de laatste rustplaats heengevoerd. Eenige vroegere en tegenwoordige leden van den raad, de klerken van het gemeentebestuur, eenige raadsdienaren benevens vele andere belangstellenden bewezen hunnen hooggeschatten ambtgenoot en vriend de laatste eer.

Bij hetgeen wij in ons vorig nommer omtrent den afgestorvene hebben vermeld, is nog te voegen, dat Z. M. bij H.D. bezoek aan deze stad, den heer LOHMAN met de ridderorde der Eikenkroon heeft begiftigd. Wij worden hierop attent gemaakt door een naamloos schrijven, waarin wordt voorondersteld, dat die niet-vermelding haren oorsprong ontleent aan eene geringschatting onzerzijds van die orde, »welke beleedigend voor de overige ridders dier orde moet worden geacht." Dwaze vooronderstelling, die we met een medelijdend schouderhalen beantwoorden.

— Als eene buitengewone weerkundige waarneming wordt ons medegedeeld, dat gisteren namiddag, toen de barometer storm teekende, de drukking van den wind op eene vierkante el 120 N. p. woog. De rigting van den wind was Zuid.

— Gisteren werd van de werf van den scheepsbouwer K. K. DE VRIES, buiten het Kleinepoortje, te water gelaten de nieuwgebouwde hektjalk *Geertruida*, groot p. m. 50 last, zullende worden bevaren door kapt. B. G. RASKER, van Groningen.

— De *Staats-Ct.* deelt de navolgende verordening mede, door het ministerie voor de hertogdommen Holstein en Lauenburg te Koppenhage uitgevaardigd:

»Alzoo, blijkens officiële rapporten, in onderscheidene Duitsche staten gevallen van besmettelijke longziekte onder het rundvee zijn voorgekomen, zoo zal het horenvee voorloopig in de hertogdommen Holstein en Lauenburg niet kunnen worden toegelaten, dan voorzien van behoorlijke certificaten, afgegeven door de bevoegde autoriteiten, en inhoudende, behalve de zoo naauwkeurig mogelijke beschrijving van het vee, de opgave der plaats van waar het komt, benevens eene verklaring, dat in die plaats in den loop der laatste zes maanden geen geval van besmettelijke longziekte is voorgekomen.

Het Costers-Feest.

Van alle oorden des lands zijn duizenden naar Haarlem heen getrokken, als ter heilige bedevaart naar Nederlands bloemhof, waar het feest gevierd wordt ter eere van hem, die door de Voorzienigheid was uitgezocht om het menschdom te beschenken met eene uitvinding, die der geheele wereld ten blijvenden zegen heeft verstrekt.

Bij de hulde aan LOURENS JANSZOON COSTER, waarvan deze dagen getuigen zijn, voegt zich, in de borst van het thans levende geslacht, het weldadige gevoel, dat wij, naneven diens mans, het zijn, welke na een verloop van vierhonderd drieëndertig jaren, eindelijk goed zullen maken het onregt, door zoovele opvolgende geslachten jegens den uitvinder der boekdrukkunst begaan. Onze tijdgenooten verheugen zich, dat het ons bewaard is gebleven, een blijvend, kunstrijk en nationaal gedenkteeken te plaatsen ter eere van LOURENS JANSZ. COSTER, in plaats van het door de welwillendheid van enkele bijzondere personen, in den Botanischen tuin geplaatste en van daar naar Haarlems marktplein overgebragte beeld, dat even weinig pleitte voor de kunstbedrevenheid van den vervaardiger als voor den kunstzin van hen, die in dat nietige beeld genoegen konden nemen.

Het levende geslacht verheugt zich, en duizenden trokken naar Haarlem heen, om er getuige van te zijn, dat in het land waar voor WILLEM I herhaaldelijk in verschillende tijden en op onderscheidene plekken, waar voor DE RUITER standbeelden zijn opgerigt, ook eindelijk dezelfde regtmatige hulde aan LOURENS JANSZ. COSTER wedervaart. Deze vergelijking bevreemde niet. Moge toch de groote zeeheld de herhaalde aanvallen van magtige zeemogendheden hebben afgeslagen, moge WILLEM DE ZWIJGER ons bevrijd hebben van het Spaansche knechtschap en van slavernij, COSTERS vinding heeft ons en geheel de wereld eene even gewigtige dienst bewezen.

Die uitvinding toch heeft ons en de geheele wereld, in alle klassen en rangen — tot in de minste — gaandeweg vrijgemaakt van de slavernij der onwetendheid; zij heeft het licht doen doordringen tot in de enge en diep gelegen woningen van den mindere, waar zelfs de gouden stralen der zon niet vermogten door te dringen.

Plegtig klokkengelui kondigde Dingsdag morgen den aanvang der feestviering aan, en omstreeks het midden van den dag werd in de Groote Kerk eene uitmuntende orgelmuziek uitgevoerd, terwijl kort te voren geopend was *de typografische tentoonstelling* van wege de boekhandelaars-vereeniging L. J. COSTER.

De commissie voor de tentoonstelling, bestaande uit de heeren mr. J. ENSCHEDÉ, A. C. KRUSEMAN en V. LOOSJES, heeft zich van hare moeijelijke en veelomvattende taak op eene verdienstelijke wijze gekweten, en is van onderscheidene zijden op de meest gewenschte wijze ondersteund. De heer F. MULLER heeft aan de commissie de belangrijkste werken, die zich in de hier te lande aanwezige bibliotheken bevinden, en betrekking hebben op de geschiedenis der boekdrukkunst, aangewezen en met de meeste vrijgevigheid zijne eigene boekverzameling daarvoor beschikbaar gesteld. Eene vlugtige inzage van den catalogus doet zien, dat de commissie getracht heeft tot verwezenlijking van het beoogde doel het noodzakelijke met het praktisch-nuttige te vereenigen, en hoe zeer zij reden heeft om zich te verheugen over den bijval, dien zij van zoo vele zijden heeft ondervonden. De catalogus bevat 781 nommers. De expositie, die in de zalen van de stadsschool gehouden wordt, bevat, op de benedenzaal: 1) Eene reeks van de voornaamste *Costeriana* en Nederlandsche *incunabelen* (overblijfselen van COSTERS drukpers en voortbrengselen der drukkunst van zijne eerste navolgers hier te lande), waaronder de beroemde verzameling berustende op het stedelijk archief, die van de hh. ENSCHEDÉ & ZONEN, en eenige hoogstbelangrijke bijdragen uit de koninklijke bibliotheek en verschillende bijzondere boekerijen. 2) Merkwaardige Nederlandsche boekwerken van de 16de, 17de en 18de eeuw, voornamelijk ontleend aan de prachtige boekerij van Teylers stichting (daartoe voor deze bijzondere gelegenheid afgestaan door de welwillendheid van heeren directeuren), aan de bibliotheken der stad en der heeren ENSCHEDÉ en wijders door de krachtige ondersteuning van onderscheidene inzenders bijeengebragt, tot een historisch overzigt over voortbrengselen der vaderlandsche drukkunst. 3) Eene verzameling van drukwerken der 19de eeuw, waaronder velerlei inzendingen der voornaamste uitgaven van den lateren tijd; en 4) Proeven van typografie, plaatdruk, lithografie, bindwerk enz., als producten der hedendaagsche nijverheid — In de bovenzaal: 1) Eene volledige werkplaats met het voornaamste wat tot de tegenwoordige boekdrukkunst behoort, bestuurd door Haarlemsche werklieden; eene practische proeve van lettergieterij, zetterij, drukkerij op de gewone snelpersen, steendrukkerij en binderij. 2) Werktuigen van allerlei aard in verband tot typografie. Onder deze verdienen de aandacht de verschillende modellen, ingezonden door de fabrikanten.

Dingsdag avond werd door de muzijkkorpsen van het reg. infanterie, de dragonders en van de stedelijke schutterij eene watermuzijk uitgevoerd, die van 8 uur tot 's nachts 2 uur heeft geduurd. Alles werkte zamen om het luisterrijk te doen zijn, en het overtrof ieders verwachting. De sierlijke decoratiën en de overschoone verlichting door lampions en Chinesche ballons was overheerlijk; het was een feeën-nacht, het weder zacht en zonder eenigen wind; honderd vaartuigen, het eene al meer versierd en verlicht dan het andere, die de muzijkkorpsen vergezelden, deden een heerlijke uitwerking en leverden een geheel op dat niets te wenschen overliet. Verbazend was de toevloed van toeschouwers; overal heerschte de beste orde.

Woensdag morgen te 8 uur werden de typografische vereenigingen opgewacht aan het station van den spoorweg. Van daar gingen zij met ontrolde banieren naar den stads Doelen en verder naar het gedenkteeken in den Hout, onder het lossen van 21 kanonschoten, waarna zij, op de Groote markt aangekomen, de onthulling van het standbeeld bijwoonden, die met inachtneming van het bij het programma bepaalde plaats had.

Jammer was het dat eene hevige hagelbui over de stad losbrak; doch te 1 uur heeft zich het weder opgehelderd, en voor de festiviteiten van dien middag en de illuminatie van dien avond laat zich alles gunstig aanzien.

Op de feestviering van dien dag komen wij in ons volgend nommer terug.

Bepalen wij ons thans tot de mededeeling van eenige bijzonderheden betrekkelijk het gedenkteeken, hetwelk eene heerlijke inspiratie is van den beeldhouwer ROYER, uitmuntend uitgevoerd in de fabrijk van de heeren ENTHOVEN en Co. Het **Standbeeld van Lourens Janszoon Coster** is geheel uit brons gegoten, ter hoogte van 4,2 Ned. el. Het voetstuk is omstreeks 1 el hooger dan het beeld.

Het voortreffelijke gietwerk, waardoor het beeld als nijverheidsproduct de meest beroemde werken uit de gieterijen van *Munchen* en *Parijs* evenaart, verstrekt onzer nationale nijverheid tot eer. De uitvoering is vooral ook voor den beeldhouwer zeer verblijdend, van wien welligt nooit iets schooners is aanschouwd.

Naast een boomstam verheft zich de rijzige gestalte, het regterbeen vooruit en het ligchaam in eene voortgaande houding, zoo karakteristiek, dat de geschiedenis der boekdrukkunst in dit poëtische denkbeeld van den beeldhouwer is weêrgegeven. Dat hij ook in de sublime beweging den toekomstigen vooruitgang van den menschelijken geest wilde doen uitkomen, lijdt geen twijfel, want het beeld houdt in de opgeheven regterhand de letter A, als wilde het der wereld toeroepen: *„ik heb slechts de eerste letter van het groote vraagstuk gevonden, waaraan de volgende geslachten zullen voortwerken."* Van daar het gesloten boek in de linkerhand: het vormt eene juiste tegenstelling met het opengeslagen boek in de handen van het Erasmus-beeld te *Rotterdam*. Het gelaat van COSTER, ernstig en vol uitdrukking, is als bezield en drukt het zegel op hetgeen de beeldhouwer heeft willen aan den dag leggen. Voor 't overige is het beeld in strengen stijl ontworpen; de kleeding beantwoordt geheel aan den tijd, de mantel is fraai gedrapeerd en hangt in breede plooijen langs den rug en vervolgens over den linkerarm.

Staten der Provincie Groningen.

Zitting van Donderdag den 16den Julij.

Afwezig: de heeren R. A. QUINTUS, NOORDHOF, TONCKENS, VAN ROIJEN, ALLERSHOF, M. v. D. TUUK, VAN SWINDEREN, WIERTSEMA, VAN SLOOTEN, BOUMAN, HOUWING, ROEMELING en DE SITTER.

Is ingekomen eene missive van de erven van wijlen mr. L. B. LOHMAN, berigtende het overlijden van hunnen vader. — De voorzitter zegt, dat door dit overlijden gewis wederom aan de maatschappij een zijner nuttigste leden is ontvallen; dat de Staten evenzeer een hunner ijverigste, bekwaamste en nuttigste medearbeiders verliezen, de gemeenteraad van Groningen een bekwaam en ijverig lid, de balie een harer sieraden; dat de kinderen, die ten deele nog buiten staat zijn hun groot verlies te beseffen, zonder vader en moeder van nu af den glibberigen weg des levens moeten bewandelen. »God moge hun behoeder zijn! Wij zullen zijne nagedachtenis steeds met weemoed, doch ook met erkenning van zijne verdiensten herdenken."

In overweging wordt genomen de vraag of het voorstel van de heeren VENEMA c.s. tot het benoemen van eene commissie in zake de spoorwegen een punt van overweging zal uitmaken.

De heer VENEMA zegt, dat het voorstel zeker weinig toelichting behoeft voor de leden dezer vergadering; dat zeker door niemand zal worden betwijfeld de onmisbaarheid van eenen spoorweg, want dat wij hier hoe langer zoo meer zullen achterstaan bij de andere rijken van Europa, hoe langer wij hier van dat middel van communicatie verstoken blijven. De inwoners dezer provincie hebben met blijdschap kennis genomen van het door de Staten aan den Koning opgezonden adres, omdat daardoor de hoop is verlevendigd, dat hunne wenschen zullen worden bevredigd. Eene commissie naar 's Hage uit de staten af te zenden, om die zaak te bespreken, zal aan de regering de overtuiging geven, dat deze provincie hoog belang er in stelt om door een spoorwegnet met het overig Europa verbonden te worden, en de vergadering zal daardoor de bewustheid met zich dragen, in dezen alles te hebben gedaan wat zij kon om deze zaak te bevorderen.

Wordt zonder beraadslaging besloten, dat dit voorstel een punt van overweging zal uitmaken.

Dadelijk in behandeling genomen wordt mede zonder beraadslaging besloten tot het benoemen eener commissie van 3 leden. (*Tegen:* de heeren *Engelkens* en *Wichers*.)

Verder wordt overeenkomstig de uitgebragten adviezen besloten:

a) in zake de indeeling van waterschappen in het Westerkwartier.

b) nopens de mededeeling der staats-commissie over de verbetering der scheepvaart-kanalen.

c) rakende het subsidie voor een kunstweg door de gemeente O. Pekela.

d) aangaande de wijzigingen in de reglementen van de Noord-, Uithuizer- en Oostpolder.

e) betreffende de provinciale begrooting over 1857.

De behandeling hiervan lokt eenige opmerkingen en vragen omtrent enkele posten der begrooting uit, welke echter geene gevolgen hebben. Alleen maakt de heer DE HAAN opmerkzaam op eene vergissing, die er heeft plaats gehad ten aanzien van den weg van Bellingwolde. Dien ten gevolge wordt de centrale afdeeling verzocht dit na te zien en de vergadering den uitslag te willen mededeelen. — Hierop wordt de vergadering voor een half uur geschorst.

Na de heropening der vergadering wordt aan de orde gesteld de verkiezing van 3 leden om de commissie uit te maken, die de belangen van deze provincie bij een spoorweg ter aansluiting aan de Eemsbaan bij den minister van binnenl. zaken zal bespreken en voorstaan.

Tot eerste lid wordt benoemd de heer VAN ITTERSUM met 22 stemmen.

De heer VAN ITTERSUM, ofschoon dankbaar voor de hoogst eervolle keus, zegt dat omstandigheden in zijn huis het hem onmogelijk maken dadelijk een bepaald antwoord te geven of hij de benoeming zal kunnen aannemen, hij zoude daarom voorstellen een plaatsvervanger voor hem te benoemen, of hem de keus daarvan over te laten. Mogt de vergadering hierin zwarigheid vinden, dan zoude hij de benoeming liever niet aannemen. — De beslissing hieromtrent wordt uitgesteld tot na de benoeming der beide andere leden.

Bij de benoeming van het tweede lid wordt, daar bij eene derde stemming de stemmen staakten, tusschen de heeren VENEMA en DE HAAN, bij het lot beslist, dat de heer DE HAAN lid zal zijn van de commissie.

Tot derde lid wordt benoemd de heer VENEMA. Beide laatstgenoemden verklaren zich bereid de benoeming aan te nemen.

Hierna stelt de voorzitter voor een plaatsvervanger te benoemen voor den heer VAN ITTERSUM, waartoe wordt besloten, met

[De] wijziging door den heer J. W. QUINTUS voorgesteld, dat [een] plaatsvervanger in het algemeen zal benoemd worden voor [een] der leden, die verhinderd mogt worden. Hiertoe wordt [de] heer J. W. QUINTUS benoemd.

Bij monde van den heer DE HAAN deelt de centrale commissie [haar] uitslag mede van het onderzoek der wijziging, welke nog [in] de begrooting moet gebragt worden, ten gevolge van de [beslissing] omtrent den weg van Bellingwolde naar N. Schans, [en] een paar andere punten. Zij stelt diensvolgens voor onder [de] uitgaven te brengen eene som van f 90,000 voor kosten van [aan]leg van dien weg en onder de inkomsten te brengen het [sub]sidie der gemeenten ten bedrage van f 63,000 en verder, [dat] het opgegeven te kort, dat uit de vermindering van den [post] van aflossingen gevonden moet worden, met f 7000 ver[hoogd] moet worden en alzoo van f 25,500 op f 32,500 gebragt, [de] post van aflossingen met die som te verminderen. Ten ge[volge] van dit alles bedraagt nu de begrooting in inkomsten f 380,239.21$\frac{1}{2}$, in uitgaven f 380,013.03, zoodat het batig slot [een] bedrag geeft van f 226.18$\frac{1}{2}$.

De voorgestelde wijzigingen worden door de vergadering goedgekeurd, waarop ook de begrooting aldus veranderd in [haar] geheel wordt vastgesteld.

Daar alsnu de werkzaamheden zijn afgeloopen, sluit de [Voor]zitter, onder dankbetuiging voor de inspanning der leden [en] hunne activiteit, *in naam des Konings*, deze gewone zomer-vergadering der staten.

KERKNIEUWS.

Aan ds. POLLEN, te Onstwedde, is het beroep aangeboden naar 't Hollandsche veld, gem. Hoogeveen, doch is dit door z.w.eerw. van de hand gewezen.

Ook ds. NONHEBEL, te Heemse, heeft voor het hem aangeboden beroep naar die gemeente bedankt.

— Ds. F. J. HESSE te Gasselternijeveen, heeft voor het op hem uitgebragt beroep van 't Zandt bedankt.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

PARIJS, 17 Julij.

De *Moniteur* deelt heden mede, dat de heer *von Kisseleff* door het Russische gouvernement op nieuw tot ambassadeur te Parijs is benoemd.

Uit Madrid worden onder dagteekening van den 15den de volgende verwarde telegrafische berigten medegedeeld:

De strijd duurt voort. — De vijandelijkheden zijn geschorst. — Men is het omtrent één punt overeengekomen, dat de ware Republiek zal worden geproclameerd. — De Koningin is door de troepen en de nationale garde goed ontvangen.

MADRID, 16 Julij.

De opstand is gisteren avond onderdrukt. Het gouvernement heeft eene nieuwe municipaliteit benoemd. Het geheele schier-eiland is in staat van beleg verklaard.

Er loopen geruchten, dat ook in Saragossa eene beweging is uitgebroken.

LEIDEN, 16 Julij.

Heden had de opening plaats der stembiljetten ter verkiezing van een lid voor de Tweede Kamer der Staten Generaal, in plaats van den heer mr. *D. T. Gevers van Endegeest.* Van de 1779 uitgebragte geldige stemmen, verkreeg de heer *Groen van Prinsterer* 763 en de heer *van Reenen* 757 stemmen. Er moet alzoo over deze beiden eene herstemming plaats hebben.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 17 *Julij.*

NEDERLAND Werk. Schuld	à $2\frac{1}{2}$	pCt.	$64\frac{5}{8}$.
Dito Dito	» 3	»	$75\frac{7}{8}$.
Dito Dito	» 4	»	$94\frac{13}{16}$.
OOSTENRIJK Metalliek	» 5	»	$78\frac{3}{4}$.
Dito 1851 en 1852	» $2\frac{1}{2}$	»	$40\frac{11}{16}$.
Dito Nieuwe Litt. B	» 5	»	$86\frac{1}{8}$.
Dito Nation. Metall.	» 5	»	$80\frac{1}{16}$
SPANJE Onbep. St.	» $1\frac{1}{4}$	»	$23\frac{9}{16}$.
Dito Binnenl.	» 3	»	$37\frac{3}{4}$.
PORTUGAL	» 3	»	$44\frac{7}{8}$.
RUSLAND Obl. *Hope* 1798 en 1816	» 5	»	$103\frac{3}{4}$.
Dito Dito 1828 en 1829	» 5	»	$102\frac{5}{8}$.
Dito bij *Hope*	» 4	»	$86\frac{5}{8}$.
Dito bij *Stieglitz*	» 4	»	86.
N. Leening van 1855 bij *Stieglitz*, 5de serie	» 5	»	$94\frac{1}{4}$.
Dito 6de serie	» 5	»	$95\frac{9}{16}$.

PARIJS, 17 *Julij.* Fransche 3 pCt. 71.20.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 14 Julij, *Zeijlinga* Agatha, Petersb.; *de Wilde* Gen. Michiels, Batavia.

TEXEL 13 Julij, *Joon* Anna Christina, Banjoew.; — 14 *Kaspersma* Eendracht en *Visser* Zaanstroom, Londen; — 15 *Doornbos* Alida Willemina, Batavia.

VLIE 13 Julij, *Klein* Aeolus, Ibraïla; *Brouwer* Argo en *Koch* Margaretha, Riga; *de Jong* Goede Verwachting en *de Jong* Margaritha Hendrika, Osterrisoer.

HELVOET 14 Julij, *Bartelse* Burger, Newcastle.

VLISSINGEN 13 Julij, *de Boer* Ida, Triest.

KONSTANTINOPEL vóór 26 Junij, *v. d. Plas* Jacobus, v. Galatz n. Falm.; — 27 *de Boer* Wilhelm. en Henriëtta, v. Taganrog n. Falm., zou den 30sten dito de reis voorzetten.

KERTCH 10 Junij, *Beftingh* Jeantine, Kamiesch.

LIVORNO 7 Julij, *Goedknecht* Zouthandel, Vlaardingen.

HAMBURG 11 Julij, *Hoveling* Redite, Triest; — 13 *Meijer* Aaltina Helena, *Albers* Elschlea en 14 *Nieland* Hoop en Liefde, Amsterdam; *Lackrooy* Christina Alida, Napels.

BREMERHAVEN 12 Julij, *Poelman* Everhardus, Riga.

FLENSBURG 10 Julij, *Heins* Henderika en *Heins* Bouwina, Stettin.

KOPPENHAGE 9 Julij, *de Boer* Gesina, Petersb.

KIEL 10 Julij, *Blaak* Jantina en *Faber* Hendrika Cath., Petersb.

SWINEMUNDE 9 Julij, *Lukkien* Margar. Wilhelm., Malmöe; — 12 *Kessing* Johanna Marchina, Londen.

STOCKHOLM 7 Julij, *Prins* Heiko Prins, Bremen; — 9 *van Wijk* Jantje, Triest.

WINDAU 12 Junij, *Lodewijks* Alberdina, v. Cadix, den 27sten dito naar Hull vertrokken.

KROONSTAD 3 Julij, *Nielsen* Anna Margaretha en *Klein* Maria, Amst.; *Bos* Elizabeth, Rott.; — 4 *Lootsman* Pomona en *Vos* Jantina, Amst.; *Gort* Wobbina Venema, Lubeck; *Das* Herm. Das, Hamb.; — 6 *Kolk* Jonge Boll, Bordeaux; — 7 *Baas* Wilmina, Stockholm; — 8 *Kiers* Juffer Garrelts, Londen.

ARCHANGEL 26 Junij, *Hjelmström* Koophandel, Amst.; *Kloekers* de Lauwerzee, Rott.; *Wunderlich* Eersteling, Schiedam; *Doesves* Tjeska, Gron.; *van Ingen* Anna Geertruida, Delfzijl; — 29 *Zuiderduin* Clara Wilhelmina, Gron.; *Siebels* Clara Wilhelm., Antw.; *Oldenburger* Alida, Hamburg; — 30 *Vagt* Alexandrine, Schiedam; *Lupkes* Vrije Handel, Gron.; *Schoon* Antje Schoon, Londen; *Korte* Margaretha, Hamburg.

Vertrokken.

AMSTERDAM 13 Julij, *Franken* Janna Adriana, Surin.; *de Vries* Vijf Gezusters, Bremen; — 14 *Hofstee* Wassenaar, Cardiff; *de Jonge* Annechina, Newc.; *Kramer* Gesina, Stettin; *Olthoff* Abeldina, Rendsb.

TEXEL 14 Julij, *Kerkhoven* Doggersbank en *Kooy* Pollux, Batavia; *Ouwehand* Willem de Clercq, Socrabaya; *Tjakkes* Curaçao en *Blokziel* Handel, Curaçao; *Bakker* Josina Louisa, Konst.; *Haasnoot* Albatros, Napels; *Steenveld* Willem en Carel, Genua; *Puister* Fennegina, Lissab.; *Olthof* Jantina, Newc.; — 15 *Stoorvogel* Betsy, Redoute Kahlé.

VLIE 12 Julij, *de Jong* Roelfina, Frederikstad.

HELVOET 14 Julij, *Groeneveld* Prinses Amélie, *Bonjer* den Elshout, *van Marion* Honigbij, *Vonk* Vier Gebroeders en *Jansen* Borneo, Bat.; *Bultje* Eemstroom, Napels; *v. d. Valk* California, Middellandsche zee; *Karsjens* de Landman, Petersb.; *Steffens* Stettin Packet, Stettin.

MAASSLUIS 14 Julij, *Jonkhoff* de Hoop, avontuur.

BROUWERSHAVEN 14 Julij, *Swarts* Soerabaya, Batavia.

GENUA 10 Julij, *Ruige* Stad Leyden, Batavia.

CETTE 8 Julij, *Swart* Sancta Maria, Hamburg.

LIVERPOOL 11 Julij, *Jansens* Industrie, Ostende.

QUEENSTOWN 10 Julij, *Dijk* Elsina Jantina, Petersb.

SWINEMUNDE 8 Julij, *Woudstra* Jonge Kerst, 9 *de Graaf* Herm. Gesina en 10 *Peper* Fennechiena, Petersb.

ARCHANGEL 28 Junij, *Groenberg* Peter Johansen, Schiedam; *v. d. Weijden* Ardina, de Maas; *v. d. Tasse* Boreas, Helvoet; — 29 *Franssen* Maria Agneta en *Kock* Anna Elisabeth, Amst.; — 1 Julij *Lambach* de Gier, Rott.; *Rosenberger* Concordia, Schiedam.

BOLDERAA 4 Julij, *Hazewinkel* Veendam, Engeland; — 5 *Leisler* Eendragt, Dantzig; *de Groot* Margaretha, *Ritses* Geertruida Anna en *Pooper* Fennechina Cathar., Elseneur; *Schuring* Egberdina Anna en *Mulder* Drie Gezusters, Holland; *Bakker* Arentina Jacoba en *Staal* Tjadda, Schotland; *Kuperus* Alida, Holland; *Staal* Margaretha, Schotland; — 6 *Harding* Alida, Pillau; *Fokkes* Tjallinga Aurelia, 7 *Peper* Alida, *Potjewijd* Anna en 8 *v. d. Laan* Tweelingen, Elseneur; *de Jong* Maria, Londen; — 9 *Botje* Gesina Alida, Memel; *v. d. Veen* Johanna Gesina, Londen.

KROONSTAD 7 Julij, *Veendorp* Jeselina, Newburgh; *Kamminga* Drie Gebroeders Sikkens, *Woudstra* Vier Gebroeders en *Duintjer* Cath., Antw.; *Kagelmacher* Johanna, *Welthekker* Elisab. Ruardi, *Pott* Anna Arendina, *Klasen* Margritha, *Dijk* Maria, *Lovius* Trekvogel, *Scherpbier* Jeltina en *Hagedoorn* Cornelia Catharina, Amst.; *Bruims* Herman en *Vos* Catharina Knelsina, Zaandam; *Duin* Jantina Frouwina, Zwolle; *Addens* Jantje Doornbos, Schiedam; *Besseling* Elsina, *Schoon* Antina en *Mulder* Grietje de Groot, Elseneur; *Hensema* Ida Berendina, Kiel; *Lieffijn* Goede Verwachting, *Kuiper* Alida Schuringa, *Kaiser* Harmonie en *de Groot* Sieka, Stettin; *Muller* Courier, *Datema* Magrieta Hendr., *v. d. Veen* Maria Janna Jacoba Barend., *Mets* Verwachting en *de Boer* Niessina Beerta, Koningsb.; *Koster* Argo, Stockholm; *Zwart* Anna Margaretha, Warnem.; *Stoeldraijer* Adriana en *Brandts* Jonge Willem, Dantzig; *Roosjes* Maria Beerta, Bristol; *Bleeker* Zwaantje Cornelia en *Lever* Jantina Ikiena, Amst.; *Doewes* Harmonie, Zaandam; *Lestuiver* Cornelia, Dantzig; *de Jonge* Hendrika, Koningsbergen; — 8 *Wegener* Gebroeders, Dublin; *Breeland* Geziena Hendrika, Stettin.

HOLTENAU 12 Julij, *Pronk* Onderneming, de Zaan; *Brouwer* Koogerpolder, Amst.; *Oostra* Albertina, Gainsbro.

RENDSBURG 10 Julij, *van Wijk* Dankbaarheid, Koppenh.; *Meijer* Alida Margaretha, Engeland; *Hazelhoff* Vrede, Kiel; *Scholtens* Regina Hillegina, Vegesack; *Konterman* Vr. Renske, Delfzijl; — 12 *v. Klooster* Gesiena, de Weser; *Feiken* Alida Adriana, Amst.; *Topzand* Martha, Gainsbro; *de Wal* Gesina, Amst.; *Lever* Onderneming, de Weser; *Pronk* Gesiena, Frederikstadt; *Pieper* Alida Ikea, Amst.

TONNINGEN 12 Julij, *v. d. Laan* Jantina Reinderdina, Petersb.; *de Jonge* Willemina Klasina en *Poort* Dirkje, Stettin; — 13 *Top* Onderneming, Termunterzijl.

ZOUTKAMP, 16 Julij. Binnengekomen *Beek* Magrietha Catharina, v. Hamburg; dezelve is naar Deventer vertrokken.

Zeilklaar *Scholten* Baron van Hall, Archangel.

OOSTMAHORN, 16 Julij. Ter reede gearriveerd den 14den, *Katt* de Stad Emden, v. Emden, en 16den *Muntendam* Jacoba, v. Bremerh., beide n. Amst.

Vertrokken 14 Julij, *Pekelder* Heidewiga Regina, v. Gron. n. Lond.; *Kramer* Pietertje, v. Amst. n. Brem.; — 15 *Tromp* Tromp en de Ruiter, v. Zaandam n. Hamb.; *Drewes* Tjakkien, v. Gron. n. Lond.; — 16 *de Boer* Alida Elisab., v. Dockum n. Yarmouth.

Gepraaid 21 Mei, op 2° 10' N.Br., 23° 25' W.L., *Doekzen* Louisa Maria, v. Cardiff n. Singapore. — Den 25 Mei, op 3° 18' Z.Br., 19° 43' W.L., *Hoek* Batavier, v. Rangoon n. Rott. — Den 6 Julij, op 44° 50' N.Br., 11° 29' W.L., *des Ruelles* Trijntje Fenna, v. Rott. n. Batavia. — Den 11 Julij, in de Hoofden, *Greefkes* Magdalena, v. Bremen n. Liverpool.

LIJST DER NEDERLANDSCHE SCHEPEN welke de Sond gepasseerd zijn.

11 Julij. *Vos*, Sirius, v. Seaham n. Rostock, m. steenkool.
Vos, Stientje Maria, v. Londen n. Koningsb., m. suiker.
Douwes, Aquarius, v. Hamburg n. Petersb., m. stukgoed.
Stuitvoet, Annech. Harm., v. Dundee n. Koningsb., m. suik.
Boswijk, Hendrika, v. Antw. n. Koningsb., m. stukgoed.
Boom?, Morgenstar, v. Nieuwediep n. Nerva, m. ballast.
Hazewinkel, Sjouke Alida, v. Hamburg n. Riga, m. stukg.
Last, Maria Emilie, v. Newc. n. Stettin, m. alkali.
12 —— *Bos*, Wietska, v. Delfzijl n. de Oostzee, m. ballast.
Arnold, Gesina, v. Dantzig n. Amst., m. tarwe.
v. Deest, Jacobus, v. Riga n. Rott., m. rogge.
Hut, Marchina Margr., v. Dantzig n. Stavanger, m. hout.
v. d. Leest, Johanna, v. Riga n. Newc., m. hennep.
Mooi, Tiessina, v. Amst. n. Dantzig, m. ijzer.
Brands, Ceres, v. Stettin n. Kirkaldy, m. tarwe.
Kuiper, Engelina Petronella, v. Rott. n. Petersb., m. suiker.
Meijer, Engelina, n. Riga n. Holland, m. lijnzaad.
Blouw, Gezina, v. Koningsb. n. Antw., m. hennep.
Posta, Unie, v. Petersb. n. Gron., m. rogge.
Doewes, Geerdina, v. Riga n. Zaandam, m. lijnzaad.
13 —— *Kwint*, Anna Berendina, v. Koningsb. n. Leith, m. hennep.
Speelman, Geertr. Speelman, v. Dantzig n. Amst., m. tarwe.
Meesenbroek, Wierdina Hendr., v. Riga n. Holland, m. lijnz.
de Boer, Johannes, v. Memel n. Harl., m. staven.
Stuitje, Christ. Johanna, v. Petersb. n. Amst., m. rogge.
Koster, Margaretha, v. Riga n. de Weser, m. planken.
Vil, Hendrik Pieter, v. Gron. n. Petersb., m. ballast.

De wind den 11 Julij W.Z.W., Z.; den 12den Z.Z.O., Z.; den 13den Z., Z.Z.W., W.; den 14den W.Z.W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 14 Julij, *Oldenburger* Geppina en *Vlas Pott* Gesina Menzinga, Kooger-Polder; — 15 *Ellerman* Valparaiso, Akyab; *Scherpbier* Alberdina, Maroim; — 16 *Joon* Anna Christ., Soerabaya; *Hoff* Fredr. Hendr., Charlest.; *Spijkman* Juliana Louisa, Petersb.

TEXEL 15 Julij, *van Duin* Jonge Dirk, Yarmouth; — 16 *Evers* Souburg en *Halbertsma* Johanna, Banjoew.; *Driest* Jan Visser, Sur.

VLIE 13 Julij, *de Boer* 2 Gebroed., Newc.; *Hazewinkel* Meike, *v. d. Wal* Helena, Petersb.

HELVOET 15 Julij, *Hoek* Batavier, Rangoon; *de Boer* Eliza, Galatz.

BRIELLE 15 Julij, *Lukje* Frouke Egberdina, Alicante.

St. HELENA 27 Mei, *Gagestein* Jacobus Martinus, v. Tjilatjap n. Schiedam; — 28 *Huidekoper* Nederland, v. Bat. n. Amst.

ACAPULCO 8 Junij, *Rotgans* Koerier, Cardiff.

TRIEST 10 Julij, *Ets* Stad Sluis, Londen.

GIBRALTAR 3 Julij, *Bakhuis* Margaretha, Harl.; — 4 *Zuidema* Eensgezindheid en *Post* Etje Berg, v. Ibraïla n. Falmouth.

LISSABON 8 Julij, *van der Borden* Visscherij en Handel, Newc.

Bij DEAL 14 Julij, *Evers* Souburg, v. Banjoew. n. Amst.

FALMOUTH 12 Julij, *de Vries* Compact Goede Trouw, Ibraïla.

BELFAST 12 Julij, *Kramer* Fanny Sermes, Galatz.

NORTH SHIELDS 12 Julij, *Engelsman* Dina Marchina, Duink.

HULL 12 Julij, *Kiers Kok* de Hoop, Ibraïla.

Vertrokken.

TEXEL 15 Julij, *Visser* 3 Broeders, Lond.; *Muller* Preciosa, Drammen; — 16 *Zijlstra* Mentor, Bat.; *Franken* Janna Adriana, Sur.; *Gruppelaar* Niessina en *de Jonge* Annegiena, Newc.; *Stenders* Vrije Handel, Gothenb.

HELVOET 14 Julij, *Vernes* Merwestroom, Bergen; — 14 *Coopmans* Twenthe, *Bakker G.zn.* Atlas, *Mulder* Maria Veronica, *Bonjer* den Elshout en *Parlevliet* Gen. van den Bosch, Bat.; de laatste is achter de Kwak geankerd; *Bakker* Vriendsch., Petersb.

BRIELLE 15 Julij, *Stuitje* Cath. Luitg., Stok.

VLISSINGEN 14 Julij, *v. Wijk* Batavier, Bat.

HAMBURG 14 Julij, *Veldkamp* Anna, Koningsb.

BALTIMORE 30 Junij, *Nenneboog* Zeester, West-Indiën.

MALTA 7 Julij, *Hendriks* Maria, Gibralt.

HAVRE 10 Julij, *Oldenburger* Johanna, Petersb.

GLOUCESTER 12 Julij, *Dijkstra* Geert. Harm., Cardiff.

FALMOUTH 13 Julij, *Teensma* Rijntje, Dublin.

Zeilklaar.

LONDEN 12 Julij, *Kolk* Dankbaarheid, Petersb.; *Pot* Broedertrouw, Koningsb.; *Bartels* Gesina, Kiel.

BURGERLIJKE STAND.

Van den 11den tot en met den 17den Julij 1856 zijn te *Groningen* geboren 11 zoons en 3 dochters; gehuwd 1 paar; overleden 17 ouden en 11 jongen.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKTEN.

ROTTERDAM, 14 *Julij.* Tarwe: Zeeuwsche, Vlaams. en Overm. vond heden bij geringen aanvoer weinig vraag en bragt met moeite vorige prijzen op; goede en puike f 17,50 a f 18,25; mindere f 15 a f 17; Roode soorten prijshoudende, 160, 161 ℔ Hoogl. Kleefs. f 540, f 545, f 550; 159, 163 ℔ Bovenl. Ris f 523, f 545; 157, 160 ℔ Kleefs. f 500, f 535; 154 ℔ Rijn f 455, f 465. In veiling 20 last 122, 123 ℔ (Amst. sch.) Deensche f 365, f 366, f 367; 200 vaten Amerik. Bloem f $19\frac{1}{2}$, f $19\frac{3}{4}$. — Rogge: Overm., Zeeuws. en Vlaams. weinig ter markt f 10 a f 11,40; Buitenl. iets hooger; 148, 150 ℔ Amerikaansche f 317, f 320, f 325; 145, 147 ℔ dito f 311, f 320; 145, 146 ℔ Stockholmer f 310; 140, 144 ℔ dito f 280, f 305; 147 ℔ Zweeds. f 310; 141 ℔ Deens. f 265, f 270. — Gerst: Zeeuws., Vlaams. en Overm. Winter 10 cents lager: f 6,90 a f 7,60; dito Zomer f 6,50 a f 7,20. — Haver: Zeeuws. en Inl. Korte f 3,70 a f 4,70; dito Lange f 2,90 a f 3,90. — Boekweit belangrijk hooger op 142 ℔: N. Brab. f 365; Gron. Veen f 350, Holst. f 350. — Erwten: Zeeuws. Groene f 8,25 a f 9,25. — Boonen: Zeeuws. en Walch. Witte f 9 a f 11,50; dito Bruine f 9,75 a f 13,75; dito Paardenboonen 10 cents hooger, f 6,60 a f 7,80. — Koolzaad zonder handel. — Kanariezaad hooger, f 11 a f 12,50.

Van den 15*den.* Tarwe: 160 ℔ Hoogl. Kl. f 540; 160 ℔ Bovenl. Ris f 528. — Rogge: 150 ℔ Mecklenb. f 330; 150 ℔ Amerik. f 325; 147 ℔ Zweedsche f 310.

AMSTERDAM, 16 *Julij.* Tarwe en Rogge met weinig handel tot vorige prijzen. Tarwe: 126 ℔ o. en n. b. Pools. f 570; 127 ℔ b. dito f 590; 126 ℔ Rijn f 460; 134 ℔ Kubanka f 445; 123 ℔ Egypt. f 260; 125 ℔ b. Eider f 490; 123 ℔ Vries. f 485 aan de Zaan. — Rogge: 119 ℔ Pruis. f 304; 122 ℔ jar. Holst. f 297; 120, 121 ℔ Donau f 296, f 300; 117 ℔ Petersb. f 295; 116 ℔ n. Inl. f 290. — Gerst iets lager: 111, 113 ℔ Deens. f 242, f 250. — Haver en Boekweit zonder handel.

Koolzaad $\frac{1}{2}$ p. vl. lager; op 9 vat olie in Sept., Oct. en Nov. $85\frac{1}{2}$ p. vl. — Lijnzaad flaauw: 113, 116 ℔ Riga f 295; 110 ℔ Petersb. f 340. — Raapolie hooger betaald, vooral op termijn, doch sluit iets flaauwer: op 6/w. f 51,25; vlieg. f 50 a f 50,25; den 1sten Sept. f 49, f 49,50 a f 49; Oct. f 48,50, f 49 a f 48,50; Nov. f 48,25, 75 a 25; Dec. f 48, f 48,50 a f 48. — Lijnolie willig: op 6/w. f 39,75; vlieg. f 38,50; den 1sten Sept. f 37; Oct. f 36; Nov. f 35,25 a 50; Dec. f 34,75 a f 35. — Hennepolie op 6/w. f 47,50; vlieg. f 46. — Raapkoeken p. 1040 stuks f 94 a f 95. — Lijnkoeken p. 104 stuks f $9\frac{1}{2}$ a f $13\frac{1}{2}$.

LONDEN, 14 *Julij.* Eng. Tarwe bedong heden moeijelijk 1 sh. hooger prijzen; vreemde werd williger met 1 sh. avans betaald, maar de handel was beperkt. Norfolksch Meel vond tot 2 sh. hooger meer kooplust, andere soorten onveranderd. In Gerst ging weinig om. Haver, Boonen en Erwten onveranderd.

BOTERMARKTEN.

AMSTERDAM, 14 *Julij.* De prijs der Boter was heden als volgt: Vriesche f 46 a f 48; Kuinder f 47 a f 48; Kamper f 46 a f 48; Deventer f 41 a f 44; Zwolsche f 44 a f 47.

LONDEN, 12 *Julij.* Boter goed gevraagd, maar de prijzen iets flaauwer. De noteringen zijn: beste Vriesche 100 sh., surplus 92 a 94 sh., 2de soort 80 a 84 sh., Hollands. 80 a 82 sh., Kamper en Zwolsche 96 a 99 sh., Bosscher 74 a 78 sh.; Groninger 82 a 84 sh., Emden en Leer 92 sh., Holsteinsche en Kiel 96 a 102 sh., Fransche 86 sh. Van boter werden aangevoerd: van Harlingen 4118 v., Havre 1643, Ostende 482, Antwerpen 96, Rott. 1158, Hamburg 105, Tonningen 13.

VEEMARKTEN.

LONDEN, 14 *Julij.* Runderen werden tot vorigen Maandags prijzen verhandeld; het avans van l.l. Vrijdag kon zich echter niet houden; de beste Schotsche bedongen 5 sh. per 8 ℔. Schapen loom en 4 d. lager; de beste Downs werden met 5 sh. 4 d. betaald. Lammeren 4 d. lager, 5 sh. 8 d. per 8 ℔. Kalveren goed gevraagd tot volle prijzen, 3 sh. 10 d. a 5 sh. 2 d.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 16 *Julij.*

Nederl. Werkel. Schuld $2\frac{1}{2}$ pCt. $64\frac{1}{8}$; Dito Dito 3 pCt. $75\frac{15}{16}$; Dito Dito 4 pCt. $94\frac{7}{8}$. — BELGIE, bij *Rotschild* $2\frac{1}{2}$ pCt. $51\frac{7}{8}$. — SPANJE, Onbep. Stukken $1\frac{1}{4}$ pCt. $23\frac{5}{16}$; Dito Binnenl. 6 m. 3 pCt. $38\frac{1}{8}$. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. $44\frac{15}{16}$. — RUSLAND, Oblig. bij *Hope* en Co. 1798 en 1816 5 pCt. $103\frac{7}{8}$; Dito te Londen $4\frac{1}{2}$ pCt. $96\frac{11}{16}$; Dito bij *Stieglitz*, 1855, 5 pCt. $95\frac{1}{4}$. — OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. $78\frac{7}{8}$; Dito Dito $2\frac{1}{2}$ pCt. $40\frac{11}{16}$; Dito rente Amsterdam, 1854 5 pCt. $86\frac{1}{8}$; Dito Nationale Metalliek 5 pCt. $80\frac{5}{16}$. — MEXICO Onbep. Stukk 3 pCt. $22\frac{1}{4}$.

ADVERTENTIEN.

VERLOTING

VAN

SCHILDERIJEN,

Van wege het GENOOTSCHAP ***Pictura***, te *Groningen*, op **HEDEN den 18den dezer**, des namiddags te vier uur, ten Huize van de Wed. BONTEKOE, aan de Groote Markt.

De Deelnemers worden uitgenoodigd bij dezelve tegenwoordig te zijn.

Eenige weinige AANDEELEN, à f 5.00, zijn nog verkrijgbaar.

Namens de Commissie voor de Tentoonstelling.
W. C. A. ALBERDA VAN EKENSTEIN,
Secretaris van Pictura.

Op voordragt der COMMISSARISSEN voor de SCHOOL van TAAL- en WISKUNDE, is door het GEMEENTEBESTUUR alhier tot **Docent in de Moderne Talen** en **aanverwante Wetenschappen** aan deze SCHOOL aangesteld de Heer **W. LINGBEEK**, en hem tevens de bevoegdheid toegekend, om eene **KOSTSCHOOL** te houden. De LESSEN aan deze SCHOOL, zoowel als aan die voor **Wis- en Zeevaartkunde**, onder de leiding van den Heer Dr. **G. DE JAGER MEEZENBROEK**, zullen worden HEROPEND op

Maandag den 4den Augustus e.k.;

zullende, zoolang het Rectoraat der School nog niet vervuld is, het onderwijs in de Oude Talen en aanverwante Wetenschappen aan de Belanghebbenden worden gegeven door een provisioneel daartoe aangestelden of vervolgens aan te stellen Bevoegde.

De Aangifte der Leerlingen kan plaats hebben bij de Heeren DOCENTEN, bij wie nadere informatiën zijn te bekomen, zoowel ook bij den Voorzitter der dirigerende Commissie.

VEENDAM, 12 Julij 1856.

De Burgemeester van Veendam:
D. H. BOSSCHER.

De ondergeteekende brengt bij desen **OPENLIJK** zijnen **DANK** toe aan den Heer COMMISSARIS DES KONINGS en de Heeren WIERDA, REINDERS, HOOITES, BRONGERS, VAN SWINDEREN, VAN ITTERSUM, WICHERS, LEWE QUINTUS en VAN DER HELM, voor de **warme** en **belangstellende verdediging** van de stoffelijke belangen der Maatschappij van Land- en Tuinbouw ***DE MARNE***, gevestigd te *Wehe*, in de Zitting der Provinciale Staten van den 14den Julij j.l.

WEHE, 15 Julij 1856.

TH. F. UILKENS.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Ondertrouwd:

H. FLEUMER
met
A. E. KIEWIET DE JONGE.

GRONINGEN, 17 Julij 1856.

*** Getrouwd:

A. ARNOLLI,
Weduwenaar van S. GARRELSMA,
met
A. GARRELSMA.

GRONINGEM, 17 Julij 1856.

*** Getrouwd:

O. GOSLINGS
met
J. E. P. VAN DER WEIDE.

DOCKUM, 17 Julij 1856.

*** Heden beviel door Gods goedheid van een' welgeschapen ZOON C. A. WOLTERS, hartelijk geliefde Echtgenoot van

P. IJ. IJPES,
Rijks-Veearts.

KOLLUM, 12 Julij 1856.

*** Voorspoedig bevallen van eene *DOCHTER* T. VAN TRAPPEN, geb. VAN DIJKEN.

HOOGEVEEN, 15 Julij 1856.

*** Heden overleed alhier, tot bittere droefheid zijner Kinderen en verdere Betrekkingen, de WelEdel Gestrenge Heer Mr. LOUIS BOTHENIUS LOHMAN, in leven *Lid van de Staten der Provincie, van den Gemeenteraad ter dezer Stede, Procureur bij het Provinciaal Geregtshof enz.*, in den ouderdom van bijna 53 jaren.

GRONINGEN, 13 Julij 1856.

J. LOHMAN.
Uit aller naam.

*** Na een langdurig en smartelijk lijden van ruim $1\frac{1}{2}$ jaar overleed heden, tot mijne diepe droefheid, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot JOUWERT REINDERS BUWALDA, in den ouderdom van ruim 46 jaren, na eene echtvereeniging van ruim 14 jaren; mij nalatende 3 Kinderen, te jong om hun verlies te beseffen

GRONINGEN, 13 Julij 1856.

B. VAN DER WOUDE,
Wedw. J. R. BUWALDA.

*** Heden morgen overleed plotseling, mijne geliefde Echtgenoot WIEA JUCHTER, in den bloeijenden leeftijd van ruim 35 jaren, mij uit eene gelukkige echtvereeniging van tien jaren, een vijftal Lievelingen nalatende, allen nog te jong om haar gemis te beseffen. Zij was mij eene trouwe Gade en der Kinderen zorgdragende Moeder. Allen die haar van nabij hebben gekend, zullen kunnen nagaan hoe haar gemis mij moet treffen.

BOLSWARD, 14 Julij 1856.

L. R. FOCKENS VAN MESDAG.

Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed onze geliefde jongste Zoon EVERARDUS, in den jeugdigen leeftijd van ruim 21 jaren.

GRONINGEN, 15 Julij 1856.

N. Ws. CRONE,
H. P. A. CRONE, geb. SLUITER.

*** Heden overleed ons geliefde jongste Kind GERHARDIENA JACOBA, bijna 10 maanden oud.

GRONINGEN, 15 Julij 1856.

J. RÖMELINGH DE JONGE.
A. RÖMELINGH — KRANENBURG.

*** GRONINGEN, 15 Julij 1856. Heden morgen overleed, tot mijne bittere droefheid, na eene langdurige ziekte, mijn geliefde Echtgenoot HUGO HOLSBERGEN, in den ouderdom van 36 jaren.

ANNA MELCHIOR,
Wedw. H. HOLSBERGEN.

Vrienden en Bekenden worden verzocht deze voor *algemeene* kennisgeving aan te nemen.

*** Heden morgen ontsliep onze waarde Moeder, HINDERKIEN JANS MULDER, Wedw. van R. ALDERSHOFF, in den ouderdom van ruim 88¼ jaar.

GRONINGEN, 15 Julij 1856.

J. ALDERSHOFF, R.z.
Namens Broeder en Zuster.

*** Heden overleed, na eene kwijnende ziekte, onze beminde oudste Zoon JACOBUS, in den ouderdom van bijna 25 jaren.

Een ieder, die den Overledene gekend heeft, en weet wat hij als Zoon en als steun in onze omstandigheden geweest is, zal onze diepe droefheid billijken.

NOORDBROEK, 15 Julij 1856.

B. G. SISSINGH.
A. G. JANZEN.

*** Ons jongste KINDJE, anderhalf jaar oud, is ons heden naar hoogere gewesten vooruitgegaan.

HOOGEZAND, 15 Julij 1856.

L. DIKEMA.
W. A. DIKEMA—ADRIANI HOEN.

Eenige kennisgeving.

*** Door de Erven **C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA** is uitgegeven en alom te bekomen:

HET

REGLEMENT VAN POLITIE

VOOR DE

GEMEENTE GRONINGEN,

vastgesteld door den Raad in zijne Vergadering van den 7den Junij 1856; *behoorende bij de Groninger Courant van den 29sten Junij.* **prijs 15 Cent.**

De **BEKENDE** en **ONBEKENDE SCHULDEISCHERS** in de onder voorregt van Boedelbeschrijving aanvaarde NALATENSCHAP van wijlen den Heer **KAREL GEORG BENDER**, overleden te *Blijham*, worden opgeroepen om op MAANDAG den 28sten Julij eerstk., des middags te twaalf uur, ten KANTORE van Mr. B. HAITZEMA VIËTOR, Notaris te *Winschoten*, **REKENING** en **VERANTWOORDING** van het BEHEER derzelve te ontvangen en, indien er geen verzet plaats heeft, voor zoover toereikend te worden **voldaan.**

Namens de Beneficiaire Erfgenamen:
B. HAITZEMA VIËTOR.

Een ieder die wat te VORDEREN heeft van — of SCHULDIG is aan wijlen Mejufvrouw **A. C. MIEDENDORP**, Weduwe J. DE JONGE, wordt verzocht, binnen acht dagen na heden Opgave of Betaling te doen bij de ondergeteekenden.

GRONINGEN, 17 Julij 1856.

M. W. STUIVINGA,
J. DOORNBOS, S.z.,
Executeuren-Testamentair.

*** Mr. **E. VAN EERDE**, Notaris te *Groningen*, gedenkt, op VRIJDAG den 18den Julij 1856, des avonds te 7 uur, ten Huize van den Kastelein R. R. ELEMA, in de *Altena*, buiten de Steentilpoort te *Groningen*, publiek te veilen en te verkoopen:

Een' hecht sterken **OLIEMOLEN** met daarbij behoorende BEHUIZING en ERF, PAKHUIS, WONINGEN en TUIN, hebbende vrijen IN-, UIT- en OVERRID, uitkomende aan den Boeremaneweg; alles staande en gelegen zuidzijde aan het Damsterdiep, buiten de Steentilpoort, bij *Groningen*, geteekend X 10, 11, 7, 8 en 9, rood, met deszelfs INVENTARIS, laatst door nu wijlen J. P. TOXOPEUS bewoond en gebruikt geweest.

Om drie dagen na den finalen Toeslag te aanvaarden.

Gemeld vast Goed kan op den dag vóór en op den dag van Verkoop, des voormiddags van 10 tot des namiddags 4 uur, bezigtigd worden.

De Veilconditiën en Eigendomsbewijzen zullen op de gewone plaatsen ter lezing liggen.

Mr. E. VAN EERDE,
Notaris.

Op Woensdag den 30sten Julij

1856, des voormiddags te 10 uur, zal, ten overstaan van Mr. **C. DE RANITZ**, Notaris te *Groningen*, voor en in de Behuizing van de Erven wijlen den Heer P. WESTERHOFF, staande te *Groningen*, in de Peperstraat, Westzijde, publiek worden verkocht: Een zeer nette **INBOEDEL**, bestaande in MAH. RONDE TAFEL, EIKENH. SECRETAIRES, KABINET, TAFELS, STOELEN, SPIEGELS, SCHILDERIJEN, PENDULE, KAGCHELS, BEDDEGOED, KOPER, TIN, BLIK, GLAS- en AARDEWERK, ENZ. ENZ.

Te bezien des daags bevorens van 2—5 uur.

Mr. C. DE RANITZ, *Notaris.*

*** Ten overstaan van Mr. **J. H. GEERTSEMA**, Notaris te *Groningen*, zal, op WOENSDAG den 3den September 1856, ten verzoeke van de ERFGENAMEN van wijlen Mejufvrouw de Weduwe BULSING, publiek ter Verkoop worden aangeboden:

Het van ouds gerenomeerde, ruime, welingerigte en uitmuntend gelegen

HOTEL

DE DOELEN,

staande aan de Groote Markt te *Groningen*, waarin GROOTE ZALEN, vele BEHANGEN KAMERS, GROOTE STALLING en KOETSHUIS, RUIME KELDERS, waarvan een afzonderlijk wordt verhuurd, ENZ.

De Veiling zal plaats hebben in boven vermeld Hôtel, des avonds te 7 uur.

De aanvaarding zal geschieden op den 1sten November 1856.

Te bezien daags vóór en op den Verkoopdag, van 10—2 uur, op BEWIJZEN VAN TOEGANG, ten Kantore van den ondergeteekenden Notaris verkrijgbaar.

Mr. J. H. GEERTSEMA, C.z.

*** Na bekomen Regterlijk verlof, zullen, in den loop der maand SEPTEMBER 1856, o.s., publiek te koop worden aangeboden, om op November a.s. te aanvaarden:

I. Eene HEEREN BEHUIZING, B 98, met fraaijen TUIN, Zuidzijde aan den Singel te *Groningen*.

II. Eene VROUWEN ZITPLAATS in de Martinikerk, no. 548.

III. De EIGENDOM van pl. m. 6 Bunders LAND, onder *Oldehove*, bij PIETER F. VONK in gebruik, 's jaars voor *f* 40—00.

Behoorende tot de nalatenschap van wijlen den Heer J. DE JONGE en Mejufvrouw.

Mr. W. LAMAN TRIP, *Notaris.*

VERKOOP van AFBRAAK.

DINGSDAG den 22sten Julij 1856, des morgens te 11 uur, zal, aan Det-Akerkhof te *Groningen*, publiek worden verkocht:

Eene partij **AFBRAAK**, bestaande in: KOZIJNS, RAAMS, DEUREN, BALKJES, PLANKEN, PANNEN en hetgeen meer zal worden gepresenteerd.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

PUBLIEKE VERKOOPING VAN

ENGELSCH PORSELEIN en AARDEWERK.

MAANDAG den 28sten Julij 1856, des morgens te 10 uur en vervolgens, zal in het **Verkoophuis in de Oosterstraat** te *Groningen*, publiek, *voetstoots* worden verkocht:

Eene aanzienlijke partij ENGELSCHE PORSELEINEN en AARDEWERK, als: met GOUD gemonteerde- en gekleurde SERVIEZEN, SCHOORSTEEN-ORNAMENTEN, ASSIETTEN, VISCHPLATEN, gedekte SCHOTELS, BOUILLONKOPPEN en SCHOTELS, PLATTE en DIEPE BORDEN en hetgeen meer te bezien zal zijn des Zaturdags bevorens, des namiddags van 2—6 uur.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

BOELDAG

EN

LANDVERHUURING.

Op **MAANDAG den 21sten**, in plaats van op DONDERDAG den 17den Julij 1856, des namiddags te 2 uur, zal, door de Erven van wijlen FROUKE JANS KONING, laatst Wedw. J. R. MOES, aan de Boeren plaats te *Adorp*, ten overstaan van den ondergeteekenden Notaris, publiek, op drie maanden Crediet, worden verkocht:

Een volledig **BOEREN-BESLAG**, bestaande in: 4 PAARDEN, 14 stuks HORENVEE, 18 SCHAPEN, 2 VARKENS, KAPWAGEN, CHAIS, 3 VELDWAGENS, 3 PLOEGEN, 3 EIDEN, KOPEREN KAASKETEL, MELKEMMERS en verdere BOERENGEREEDSCHAPPEN; wijders **HUISMOBILIA**, als: EIKENHOUTEN KABINETTEN, TAFELS, STOELEN, SPIEGELS, SCHILDERIJEN, KOPER, TIN, GLAS, AARDEWERK, BEDDEGOEDEREN en hetgeen meerder zal worden gepresenteerd; en voorts:

3 Bunders HAVER, 1½ Bunder WINTERGERST, 1½ Bunder BOONEN; benevens 5 Bunders LAND, om te Weiden.

KOEKHAKKEN en SPELEN wordt niet gedoogd.

Mr. H. VAN BOLHUIS,
Notaris.

VERKOOP

VAN

VELDVRUCHTEN.

De Notaris **J. PICCARDT**, te *Hoogezand*, zal, op WOENSDAG den 23sten dezer, des namiddags te 1 uur, te *Kalkwijk*, achter de Behuizing van wijlen B. G. TOPPER, op Boelgoeds-Conditiën, publiek verkoopen:

Nagenoeg 3 Bunders ROGGE, 4 B. GERST, ½ B. BOONEN, 1 B. HAVER, ¼ B. BOEKWEIT, 3¼ B. AARDAPPELEN en de NAWEIDE van 2½ Bunder LAND.

Graan-Boeldag,

op WOENSDAG den 23sten Julij 1856, des namiddags te 3 uur, ten Huize van K. JONKER, te *Hoogemeeden*, van 3 Bund. KOOL, 4½ Bund. TARWE en 7½ Bund. HAVER, in Perceelen; toebehoorende aan de Erven van J. BOLT en Vrouw aldaar.

J. HOMAN.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van de Erven wijlen JAN A. UIL, te *Eexta*, op VRIJDAG den 25sten Julij 1856, des namiddags te vier uur, ten Huize van den Logementhouder A. H. CROL, te *Eexta*, in openlijke Veiling te verkoopen:

I. Eene BEHUIZING en SCHUUR, met ERF en TUIN, staande en gelegen te *Eexta*, vrij en eigen, groot 25 Roeden 50 Ellen.

II. De VASTE, IN ALLE LINIËN VERERVENDE BEKLEMMING van 9 Bunders, 40 Roeden, 30 Ellen LAND, mede aldaar, aan de Hooilaan gelegen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 115—00.

III. De VASTE, ONOPZEGBARE BEKLEMMING van 1 Bunder, 39 Roeden LAND, te *Eexta* gelegen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 21—00.

Mede zal alsdan in openlijke Veiling worden verkocht:

De VASTE BEKLEMMING van ongeveer 2 Bunders LAND, mede aldaar gelegen, toebehoorende aan K. T. TAMMINGA, doende jaarlijks tot huur *f* 30—00.

Nadere informatiën ten KANTORE van den Notaris

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Mr. **J. C. VAN SLOOTEN**, Notaris te *Veendam*, gedenkt, ten verzoeke zijner PRINCIPALEN, op ZATURDAG den 26sten Julij aanstaande, des avonds te 7 uur, ten Huize van den Logementhouder D. EVERTS, te *Veendam*, publiek te veilen en verkoopen:

Het NEDERLANDSCH **GALJOOTSCHIP** genaamd ***ANNECHIENA BOUWINA***, in 1851 nieuw uitgehaald, groot 92 Tonnen, thans liggende te *Amsterdam*, in der tijd bevaren door nu wijlen Kapt. J. R. KNOOIHUIZEN; met al deszelfs OPGOEDEREN en TOEBEHOOREN, volgens INVENTARIS, ter inzage liggende ten Huize van Verkoop en ten Kantore van den Notaris.

*** Mr. **D. ROESSINGH**, Notaris te *Groo*[...] gedenkt, op WOENSDAG den 30sten Julij 1856, 's na[...] te 4 uur, ten Huize van D. B. PIERS, te *Doezum*, t[...] zoeke van J. BOOSMA en J. VAN DIJK, wonende te *Fran*[...] publiek te verkoopen:

DE VELDVRUCHTEN

op derzelver Landerijen te *Lucaswolde*, onder *Doezum*, *BULT* genaamd, als ROGGE, HAVER, BOEKW[...] AARDAPPELEN, VLAS, BOONEN en ERWTEN, eene partij HOOI, behoorlijk genommerd.

Hierna zal worden overgegaa[...] de Verguring van de aldaar [...] getimmerde **BOEREN BEH**[...] **ZING**, met daarbij behoo[...] **LANDERIJEN**, groot 7 Bunders, — en zulks vo[...] jaren, — bij besloten Briefjes, 2 dagen bevorens ten Ka[...] van mij Notaris in te dienen; — liggende de Conditiën Verhuring ter lezing ten HUIZE van VERHURING en KANTORE van mij Notaris.

Mr. D. ROESSINGH.

TE HUUR OF TE KOOP,

op zeer aannemelijke Voorwaarden: een gr[...] fraaije **TUIN**, waarin twee STEENEN K[...] PELS en verschillende fijne VRUCHTDRAG[...] DE BOOMEN. Te bevragen bij H. PLU[...] KER, in de Korenstraat.

ZUIVER ROOD BESSENSAP,

te bekomen bij **H. OPTEN**, te *Groningen*,

à 15 CENT per FLESCH.

Bij mindere Kwantiteit dan ¼ Anker, [...] Flesch **20 CENT.**

LEDIGE FLESSCHEN dadelijk terug onder bijberekening à 8 Cent derzelve.

Men gelieve dezelve te laten afhalen; d[...] de laag gestelde prijzen houd ik mij met bezorging onbelast.

Bestellingen en Geld franko.

Bij den Vleeschhouwer **TH. SLUITER**, [...] de Poelestraat, zal HEDEN worden geslag[...] een zwaar, puik vet en blank **KALF.**

Attentie.

Ondergeteekende, Schoolonderwijzer te *Zuidbroek*, verlang[...] om dadelijk in dienst te treden, eenen **ONDERMEE**[...]**TER** van den **3den** of **4den Rang.** Brieve[...] franko, doch liefst in persoon.

G. HEERES.

EEN BAKKERSKNECHT,

zijn Werk ten deele verstaande, H. G[...] van goede Getuigschriften voorzien, k[...] dadelijk geplaatst worden bij N. KLAZINGA te *Oudwoude*, bij *Kollum*. Brieven franko.

Twee Koperslagersknechten,

hun Werk grondig verstaande, kunnen dadelijk, teg[...] **goed loon, VAST WERK** bekomen te *Winscho*[...]*ten*, bij

de Wedw. J. VAN WEELDEREN.

COCOS-ZEEP.

Deze **ZEEP** schuimt sterk, reinigt oogenblikkelijk, i[...] bevorderlijk voor de gezondheid, heelt schrampen en scha[...]vingen zeer spoedig, zuivert en ontneemt alle scherpte aa[...] de huid, maakt haar zacht en blank en geeft haar een[...] jeugdig frisschen tint. Men koopt een groot stuk voor 15 cents.

Zij is ook verkieslijk boven andere Zeepen voor het was[...]schen van gekleurde Goederen en Zijden en Wollen Stoffen daar zij, van eene zuiverder en minder scherpe loog bereid de kleuren minder aandoet en de wol niet hard maakt.

De goede echte soort, die in onderstaande Depôts altijd kersversch te verkrijgen is, heeft den naam H. KERCKHOFF zoowel op de Zeep als op het Etiquet. Zij onderscheidt zich bovendien van de nagemaakte soorten door zuivere kleur en bewerking, minder scherpte en vettigheid.

Brabänder's Chocolade-Koekjes

met worm-afdrijvende zelfstandigheden, zijn uitmuntend in hunne werking en worden gaarne door de kinderen genomen.

De Geneesheeren BEIJER, GEERLING, HOPMAN en FAHRMEISTER hebben ze met het beste gevolg aangewend en spreken er met veel lof van.

Zij kosten 40 cents het doosje.

Amsterdam, VERKOOPHUIS; *Assen*, H. P. A. VAN GORCUM; *Appingedam*, S. RITSEMA; *Delfzijl*, T. H. WIJNTJES; *Groningen*, C. RIKKERS, M. GAASBEEK, J. F. OTTÉ, C. COPINGA en FELDBRUGGE en Co.; *Hoogezand*, F. M. DIKEMA; *Meppel*, A. JEULEN en Co.; *Noordbroek*, W. B. TEDINGA; *Pekela*, J. T. FELDBRUGGE; *Sappemeer*, Wedw. S. SCHELTENS; *Stads-Kanaal*, H. KREKEL; *Steenwijk*, K. TIMMERMANS; *Uithuizen*, J. SCHUURMAN NIEVEEN; *Veendam*, S. SAVENIJE; *Winschoten*, G. WASMAN en W. VERMAAK, en in de bekende Depôts in de andere Steden.

*** Door **S. E. VAN NOOTEN**, te *Schoonhoven*, is op heden uitgegeven en verzonden:

HET IDIOTISME

EN DE

IDIOTEN-SCHOOL.

EENE EERSTE PROEVE

OP EEN NIEUW VELD VAN GENEESKUNDIGE OPVOEDING EN CHRISTELIJKE PHILANTHROPIE,

DOOR

C. E. VAN KOETSVELD.

Eerste stuk: HET IDIOTISME.

Het eene Plaat. Prijs 90 Cents.

Met nog twee stukken, die ter perse zijn, is dit werk compleet.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

gedaan te *Groningen;* medegedeeld van wege het Genootschap: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetenschappen.*

Julij 1856.

DAGEN.	BAROMETER op 0°.			THERMOMETER.			VOCHTIGHEIDS-TOESTAND.			WINDSTREEK.			LUCHTGESTELDHEID.		
	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 u.	2 u.	8 u.	8 u.	2 u.	8 u.	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 uur.	2 uur.	8 uur.
6	761,66	759,84	759,44	14,4	17,1	14,7	0,90	0,82	0,81	Z.Z.W.	Z.W.	W.t.Z.	bewolkt.	betrokken.	bewolkt.
7	756,08	753,46	751,08	15,1	18,6	14,5	0,84	0,66	0,93	Z.W.	Z.Z.W.	Z.t.W.	„	bewolkt.	regen.
8	745,07	745,44	745,30	14,6	15,2	12,3	0,87	0,73	0,89	Z.	Z.t.W.	Z.	betrokken.	betrokken.	betrokken.
9	749,74	753,62	755,95	11,2	13,6	11,2	0,95	0,84	0,86	W.	W.	W.t.Z.	„	bewolkt.	bewolkt.
10	758,14	758,98	760,14	12,4	15,3	12,3	0,77	0,63	0,88	„	„	Z.t.O.	bewolkt.	wein. bew.	wein. bew.
11	760,56	760,22	759,84	13,0	17,5	15,6	0,89	0,72	0,89	Z.Z.O.	Z.	Z.	wein. bew.	betrokken.	betrokken.
12	756,45	756,42	754,94	15,1	18,4	15,8	max.	0,78	0,97	Z.W.	Z.W.	Z.Z.W.	betrokken.	bewolkt.	regen.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

VERSLAG

VAN DE HANDELINGEN DER PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN.

Behoort bij de Groninger Courant van
18 *Julij* 1856, *no.* 86.

Staten der provincie Groningen.

Zitting van Woensdag den 16*den Julij.*

Afwezig: de heeren J. W. QUINTUS, R. A. QUINTUS, TONCKENS, MESDAG, ALLERSHOF, WIERTSEMA, V. SLOOTEN, REINDERS, HOOITES, TIGCHELAAR, BOUMAN, VELTMAN, GROENMAN, HOUWING, ROEMELING en DE SITTER.

Is ingekomen eene missive van den heer WIERTSEMA, kennis gevende, dat hij wegens ongesteldheid verhinderd wordt de vergadering verder bij te wonen. — Voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde wordt gesteld:

a) Voordragt van Ged. Staten, rakende het verzoek van 30 pCt. provinciaal subsidie voor den aanleg van een kunstweg door de gemeente O. Pekela. — Ged. Staten berigten dat door het gemeeentebestuur van O. Pekela in der tijd eene begrooting van kosten is ingezonden, ten einde in het genot te worden gesteld van de toegezegde 30 pCt. subsidie van de provincie voor den aanleg van dien weg. Deze begrooting bedroeg *f* 20.376; vermits echter daarin enkele uitgaven begrepen waren, waarop Ged. Staten vermeenden dat de 30 pCt. subsidie van de provincie niet behoorden te worden toegepast, hebben zij daarin wijziging gebragt en daarvoor op de begrooting van 1857 de som van *f* 4566.00 uitgetrokken.

Blijkens overgelegde missive van burg. en weth. kan echter het bestuur van O. Pekela hierin niet berusten. Gedeputeerde Staten echter in bedenking hebbende genomen, dat tot de verhooging van den weg gebezigd zal worden hetgeen door uitdieping van het kanaal verkregen wordt, adviseren om de provinciale begrooting voor 1857 in dier voege te wijzigen, dat het subsidie van 30 pCt. zal berekend worden naar de bovengenoemde begrooting van kosten en alzoo gebragt op *f* 6110.10, welke op het betrekkelijke hoofdstuk der begrooting zal worden uitgetrokken en om hiervan aan het gemeentebestuur kennis te geven, met de opmerking, dat de reden hiervoor geweest is, dat daardoor tevens de verbetering der kanalen zal worden bevorderd. — Ter visie, om morgen aan de orde te worden gesteld.

b) Rapport omtrent den aanleg van een kunstweg in en van het dorp Spijk tot den grens van de gemeente Uithuizermeeden. — Conform dit voorstel besloten de stukken buiten beschikking te houden.

c) Rapport omtrent de oprigting van een waterschap te Stedum.

De heer VAN ROIJEN doet opmerken, dat het gevoelen verdeeld was onder de leden der commissie, waarvan hij tot de minderheid behoorde. Zijne gronden zijn in het rapport medegedeeld; hij wenscht hier nog bij te voegen, dat hij het gevoelen van het bestuur van het waterschap Hunzingo ondersteunt, niet omdat hij in het toelaten van het verzoek de zwarigheid ziet, dat daardoor schade zal toegebragt worden aan het waterschap, maar omdat de rekestrant zegt, dat de inrigting van het waterschap Hunzingo hem zooveel schade berokkent. Nu is die inrigting van Hunsingo nog slechts op het papier uitgewerkt, zoodat het onmogelijk is te zeggen, dat die inrigting reeds schade doet. De rekestrant gevoelt vrees, dat zij schade zal doen en tegenover die ongegronde vrees staat de gegronde verwachting, dat door die inrigting, wanneer zij tot stand zal gekomen zijn, groote verbetering in den waterstand zal gebragt worden. Dit heeft dan ook het bestuur aanleiding gegeven om voor te stellen het rekest aan te houden. Hij kan zich niet vereenigen met het gevoelen van den hoofdingenieur, om het verzoek toe te staan, dewijl het geen nadeel aan anderen veroorzaakt; indien men toch dit beginsel aanneemt, dan zal men in het vervolg aan niemand kunnen weigeren, die de oprigting van een waterschap vraagt, en men zal zoo doende tot dien ongelukkigen en rampzaligen toestand terugkeeren, waarin men tot nu toe geweest is en dien men door de nieuwe plannen van verbetering wil trachten weg te nemen. Men zal de slechte gevolgen weder ondervinden, die men tot nu toe gehad heeft van de onberedeneerde wijze om alle dergelijke verzoeken toe te staan.

De heer DE HAAN wenscht kort de reden op te geven, waarom hij voor het toestaan van het verzoek zal stemmen. Het is eene daadzaak, dat de bedoelde landen overlast van water hebben, dit wordt door niemand tegengesproken. Nu wil men intusschen eerst afwachten, welke de uitkomsten zullen zijn van de algemeene verbetering der voorgestelde werken van het nieuwe waterschap. Nu deelt hij wel niet het gevoelen van hen die meenen, dat deze geene verbetering zullen aanbrengen, maar die verbeteringen hebben een grens. Het is niet zeker, dat ook na de uitvoering daarvan dit land zonder bemaling kan droog gehouden worden en nu vindt hij geene vrijheid om hier te weigeren, wat men aan anderen heeft toegestaan. Daarbij komt, dat rekestrant zelf de kosten van de oprigting draagt en dat de voorwaarde daaraan verbonden wordt, dat het weder zal worden opgeheven, zoodra het nadeel blijkt toe te brengen aan den algemeenen waterstand. Hij alleen zal dus het nadeel te lijden hebben, dat uit de gegeven vergunning mogt voortspruiten.

Nadat de heer VAN ROIJEN den vorigen spreker nog ten opzigte van een paar punten wederlegd heeft, wordt met 24 tegen 4 stemmen besloten de vergunning te verleenen. (*Tegen:* de heeren *Wierda*, *Venema*, *van Roijen* en *Wiertsema.*)

Zonder hoofdelijke stemming wordt achtereenvolgende conform de conclusie besloten van:

d) Rapport omtrent de oprigting van een waterschap te Tjamsweer; — *e*) Rapport omtrent de oprigting van een waterschap te Kolham; — *f*) Rapport omtrent de oprigting van een waterschap te Muntendam; — *g*) Rapport omtrent het voorstel tot opruiming van de Marwixpijp; — *h*) Rapport omtrent de voorgestelde wijzigingen in de provinciale begrooting voor 1856.

Hierop wordt in beraadslaging gebragt:

i) Rapport omtrent den aanleg van een kunstweg van Blijham over Bellingwolde naar Nieuwe Schans.

De heer M. V. D. TUUK stelt een amendement op de conclusie voor en wel om in plaats daarvan te besluiten 1) aan de gemeentebesturen van Bellingwolde en Nieuwe Schans te kennen te geven, dat, vermits de geprojecteerde kunstweg niet van algemeen provinciaal belang wordt geacht, er geene termen gevonden zijn om dien voor provinciale rekening te ondernemen; dat men dienvolgens aan hen zal overlaten of zij den aanleg van dien weg voor zich noodig en nuttig achten en tot den aanleg van dien weg willen overgaan, met vrijlating om daarvoor evenals zulks met andere wegen het geval is, naar aanleiding van het besluit der staten van den 14den Augustus 1849, een subsidie van 30 pCt. van de provincie te vragen; en 2) vermits nog niet besloten is tot den aanleg van een kunstweg van Bellingwolde naar de Hannoversche grenzen, het adres van dr. SCHÖNFELD C. S. buiten beschikking te laten.

Tot toelichting zegt spreker, dat toen in de vergadering van 1853 door Ged. Staten voorgedragen werd de aanleg van een kunstweg door het Noordoostelijk gedeelte dezer provincie en van Appingedam naar de Oostwolderpolderzijl, hij zich tegen dien aanleg voor provinciale rekening verzet heeft en dat hij nu weder tot de minderheid behoort, die tegen den aanleg van dezen weg voor provinciale rekening is. Hij heeft getracht zijne zienswijze te veranderen en gronden op te sporen, om voor den aanleg te zijn, en heeft daartoe alle argumenten nagegaan, die daarvoor zijn bijgebragt. Maar, helaas, hij is daardoor tot geene andere overtuiging gekomen; die argumenten zijn zoo arm, zoo ongegrond, dat hij in zijne overtuiging in geenen deele geschokt is. Hij heeft het woord nu niet gevraagd om zijne medeleden tot andere gedachten te brengen, wel wetende dat men zijn eenmaal opgevat gevoelen niet door de woorden van een spreker laat varen, maar hij heeft gemeend rekenschap te moeten geven, waarop zijne overtuiging steunt.

Hij maakt de vergadering dan indachtig, dat een weg om voor provinciale rekening ondernomen te kunnen worden, van provinciaal belang moet zijn. Nu vindt hij in het centraal verslag niet één motief, waaruit blijkt, dat deze van provinciaal belang is, en nadat hij bij zich zelven heeft nagegaan, wat hiertoe gevorderd wordt, heeft hij geen ander motief kunnen vinden, dan dit, dat z. i. verschillende groote deelen van de provincie door een weg onderling worden verbonden. Hij heeft ook naar eene autoriteit gezocht voor dit gevoelen, en nu heeft hij dat gevonden bij den voorzitter, die in 1853 sprekers gevoelen bestreden heeft, op grond dat provinciale wegen moeten zijn hoofdlijnen, terwijl de aansluitingslijnen aan de partikuliere onderneming moeten worden overgelaten. Destijds bestond het verschil tusschen spr. en den voorzitter hierin of de toen voorgestelde weg eene hoofdlijn of eene lijn van aansluiting was. Maar hij gelooft, dat nu wel niemand de *hardiesse* zal hebben om te beweren, dat deze weg eene hoofdlijn is, hij strekt alleen om een gedeelte van Bellingwolde en Blijham aan te sluiten aan een ander weg; dus moet deze aansluiting door de gemeenten worden aangevuld.

In de tweede plaats wenscht hij de vergadering indachtig te maken op welke baan wij thans zijn. Destijds is gezegd, dat de kosten van onderhoud der provinciale wegen de opbrengsten aan de onderscheidene tolboomen overtrof met *f* 3400. Indien dit ook al aangenomen wordt, en men vergelijkt de begrooting van thans daarmede, dan blijkt het dat het onderhoud der wegen de opbrengst der tollen met *f* 35,000 overschrijdt, zoodat men reeds in drie jaren tijds de provincie met een jaarlijkschen meerderen last van *f* 32,000 heeft bezwaard. Men moet die som wel in het oog houden om dien last niet meer dan noodig is te vergrooten. En wat zullen de gevolgen hiervan zijn: voortaan zal geen enkele weg worden voorgesteld, of hij zal door de provinciale vergadering tot een provincialen weg worden gemaakt, en wat zal het einde van dit alles zijn?.... Dit alles neemt niet weg, dat hij een groot voorstander van kunstwegen is, gelijk hij zelf door eigen bemoeijingen getoond heeft die te willen bevorderen, en indien hij zich kon voorstellen, dat er nu geene kunstwegen meer zouden worden aangelegd, hij bekent, dat zijne stem daardoor aan het wankelen zoude worden gebragt, maar hij vreest die gevolgen daarvan niet. Het gevolg zal veeleer zijn, dat de aanleg van kunstwegen zal worden bevorderd. Ieder, de ondervinding leert het, wil liever gealimenteerd worden dan zelf geld uitgeven en zoolang men niet een vast besluit neemt, wacht ieder op alimentatie van de provincie. Maar ook de provincie is gebonden door de opbrengst van hare belastingen.

En letten wij op hetgeen rondom ons gebeurt, in Friesland worden geene kunstwegen voor rekening der provincie ondernomen, maar zij worden gesubsidiëerd; in Drenthe is dit eveneens het geval; hetzelfde heeft ook in de provinciën Overijssel en Gelderland plaats en zoo men de ontworpen kunstwegen met een provinciaal subsidie daar nagaat, dan blijkt het dat zij daar veel grooter uitbreiding hebben verkregen dan hier.

Ten slotte moet hij nog opmerken, dat de provincie veel gelden zal noodig hebben tot verbetering van de scheepvaartkanalen, die in een verwaarloosden toestand verkeeren. Daardoor zal zij binnen kort met een zwaren rentelast bezwaard worden. Verre daarvan daan dat hij die plannen afkeurt, hij juicht ze van harte toe, maar dan moet men ook de krachten niet verspillen voor kleine plannen. Wij verkeeren nu in de vette jaren, maar men moet bedenken, dat ook de magere jaren kunnen komen, die de vetten kunnen verslinden. En wat zal men dan zeggen, als dan de krachten uitgeput zijn door het onderhoud van kunstwegen. Daarvoor vreezende zal hij tegen het voorstel stemmen.

De heer BRONGERS kan zich niet vereenigen met het amendement van den heer V. D. TUUK. De geprojecteerde weg is van provinciaal belang in zoover een ander land met een hoofdweg verbonden wordt. Ten anderen pleit hiervoor de billijkheid, in Hunsingo zijn provinciale wegen aangelegd en nu zou het niet billijk zijn die hier te weigeren. Ten opzigte van het beeld der magere en vette jaren voegt hij er bij, dat het zaak is in de vette jaren de productie vooruit te brengen, ten einde te beter tegen de magere jaren gewapend te zijn.

De heer LEWE QUINTUS verdedigt het voorstel tot aanleg van den weg.

De heer PICCARDT heeft gemeend vóór het uitbrengen van zijne stem het volgende in het midden te moeten brengen. Het adres van STARKE C.S., dat bij de stukken gevoegd was, heeft zijne bijzondere aandacht getrokken. Dit adres doet blijken, dat er in Westerwolde nog veel dood kapitaal verborgen is en dat de ingezetenen nog te zeer met zwakheid kampen om dit zelve genoegzaam in te zien. Dit is te betreuren, maar de oorzaak er van rust niet alleen in physieke oorzaken, zij is ook gelegen in politieke oorzaken. Deze streek is nog te weinig door de stralen van den politieken hemel beschenen om de daar verborgen schatten aan den dag te kunnen brengen. Is het nu te verwonderen, dat de ingezetenen daar ten achteren gebleven zijn, neen, dit is niet te verwonderen, maar gelijk een zorgvuldig, goed huisvader voor het welzijn van al de leden van zijn huisgezin moet zorgen, zoo rust ook op de provincie de verpligting om alle hindernissen weg te nemen, waardoor ook daar eenmaal de duisternis zal opgeheven worden en het licht aanbreken. De ingezetenen zullen dan het doode kapitaal leeren aangrijpen en met hunne noordelijke broeders wedijveren. Hij is overtuigd, dat het verroeste goud, zoo als adressant het noemt, in beweging en leven zal komen, zoo men maar eerst ontdekt, wat er mede gedaan kan worden. Zoolang niet blijkt dat een ander plan beter is, zal hij stemmen voor het verzoek van het gemeentebestuur van Bellingwolde, overtuigd dat de glans der provincie daardoor niet weinig zal worden verhoogd.

De heer S. P. V. D. TUUK kan zich niet met het amendement van den heer M. V. D. TUUK vereenigen, dat de strekking heeft om een billijk verzoek af te wijzen en den aanleg van den weg aan de gemeenten zelve over te laten.

Het besluit van Aug. 1849, waarop door dien spr. gewezen werd, is alleen van toepassing voor gemeente- of partikuliere wegen; dat besluit bindt de vergadering niet. Deze weg is van provinciaal belang, omdat hij, niet eens gerekend het buitenland, aanzienlijke gemeenten met het binnengedeelte der provincie verbindt. Daarbij zijn de aanbiedingen door de gemeentebesturen gedaan meer dan voldoende, daar zij niet alleen 70 pCt. der kosten, maar ook vrije levering van grond enz. aanbieden, zoodat hunne aanbieding het hoogste bedrag is van hetgeen gevorderd wordt.

Ten aanzien der kosten van het jaarlijksch onderhoud van provinciale wegen, gelooft hij dat de heer V. D. TUUK in dwaling verkeert, omdat in de uitgetrokken sommen niet alle zaken afzonderlijk gesteld zijn en daarmede vele andere zaken verbonden zijn als jaagpaden, walmuren enz. De opgaaf stemt niet overeen met de laatste rekening.

De heer BORST wenscht de vrees voor de hooge kosten van het onderhoud der wegen eenigzins te verzachten. Zoo hij zich niet vergist, zijn onder de *f* 35,000 daarvoor op de begrooting van 1857 begrepen de kosten voor drie nieuwe wegen, welke in den beginne veel geld kosten.

De heer VAN ROIJEN wenscht zijne stem te motiveren; hij deelt de bezwaren van den heer M. VAN DER TUUK en heeft daarvoor dezelfde redenen. Ten aanzien van de vraag, of een weg is van provinciaal belang, is hij van gevoelen, dat alles in het algemeen van provinciaal belang is, wat in het belang is van eene gemeente of elk onderdeel van de provincie. Maar hij gelooft, dat men zal moeten beslissen, of men alle wegen voor rekening der provincie zal aanleggen, dan of men zich zal houden aan het bekende besluit van 1849. Indien men besluit zich aan den daarbij gestelden regel te houden, dan zal men tegen dezen weg moeten stemmen. Ook hij gaat de begrooting na van 1857 en komt tot de uitkomst, dat het onderhoud der provinciale wegen na aftrek der ontvangsten van de tolboomen, eene meerdere uitgaaf van *f* 35,000 bedraagt. Hij vraagt, wat de toekomst hiervan zijn zal. Maar indien men ziet op een dwaalspoor te zijn, dan gelooft hij dat het beter is terug te keeren; het is beter ten halven gekeerd dan geheel gedwaald. En echter moet men billijk zijn; vroeger is men velen in den aanleg van wegen te hulp gekomen, daarom zoude hij er niet tegen zijn, aan diegenen welke ondersteuning behoeven in eens eene vaste som te geven en daarvoor eene vaste post op de begrooting te brengen.

De heer SMID is van meening, dat er redenen genoeg zijn om te bewijzen, dat deze weg van provinciaal belang is. Hij geeft den eersten spreker in bedenking, of de door hem gekózen som van *f* 61,000 voor onderhoud van provinciale wegen wel goed gekozen is; onder de posten, waaruit deze som bestaat, is ook begrepen de weg van de Zoutkamp over Onderdendam naar Groningen; zoo men daarmede verbindt de kosten voor jaagpaden, kanaalwerken, dan is het opgegeven cijfer niet juist. Volgens een door hem opgemaakt lijstje, waarin de kosten van onderhoud berekend zijn, blijft er een verschil in kosten van *f* 10,000, en hij geeft dus in bedenking om niet al te zeer terug te deinzen voor het voorgestelde schrikbeeld.

De heer HOMAN zal zijne stem voor het amendement van den heer V. D. TUUK motiveren. De zaak is van groot belang, zij staat in verband met de nijverheid, waarvan wegen en kanalen de bronnen zijn en hij wenscht deze te bevorderen, in dien verstande als zij in redelijken zin mogen en kunnen bevorderd worden. Hij heeft ook de begrooting nagegaan en wel die van 1856. Hieruit bleek hem, dat de inkomsten der wegen die verpacht worden, eene som van *f* 20,897 bedragen, daarentegen bedragen de uitgaven van het gewone onderhoud *f* 7,803, vermeerderd met de kosten voor materialen ad *f* 26,400, te zamen *f* 34,203. hierbij komt nog *f* 6000, zoodat deze som in het geheel wordt ruim *f* 40,000. Men verkrijgt dus een verschil van *f* 20,000 voor meerdere uitgaven. Op grond van deze becijfering en eene andere, steunende op de lengte der aangelegde wegen en de onderhoudskosten daarvan per uur afstand berekend, komt spr. tot het gevoelen, dat zij een kanker zijn voor de finantiën der provincie, en wanneer hij nu het oog op dezen weg slaat en nagaat hoe groot de last is, die daardoor op de provincie zal worden gelegd, dan vraagt hij of die wel van zoo groot belang is, dat de provincie zich daarvoor eene jaarlijksche opoffering van ongeveer *f* 4000 mag getroosten. Bij dezen weg bestaat ook niet zoo groot belang, als bij dien door het noordoostelijk gedeelte der provincie, omdat daar des winters de wegen geheel onbegaanbaar waren, hetgeen hier niet het geval is. Hij vermeent dus reden genoeg te hebben om de aanvrage te wijzen van de hand.

De heer SCHILTHUIS is het eens met den heer VAN ROIJEN, dat nu eenmaal bij besluit van Augustus 1849 bepaald is, dat voor kunstwegen, welke van provinciaal belang zijn, 30 pCt. subsidie zal worden verstrekt, men zich nu ook aan die bepaling moet houden, tenzij men hieromtrent andere bepalingen of verordeningen zou willen maken. Ten aanzien van de wegen in het noordoostelijk gedeelte van de provincie is men afgegaan van het besluit der Staten, omdat deze in de nabijheid der zeeweringen waren en men ten allen tijde bij den slechten toestand dier wegen in de gelegenheid wenschte te zijn om in de nabijheid der zeeweringen te kunnen komen. Hij vereenigt zich met het amendement van den heer V. D. TUUK en de gronden door dezen aangevoerd.

De heer SMID verschilt met den heer HOMAN van gevoelen omtrent de bruikbaarheid der wegen in het Westerwoldsche. De weg van af de heemen tot Bellingwolde is voor het grootste gedeelte van het jaar onbegaanbaar niet alleen voor rijtuigen, maar zelfs te paard. Hij gelooft daarom, dat men de verdediging op een verkeerd terrein brengt, als men die zoeken wil in de bruikbaarheid der wegen. Wat de gemaakte becijferingen aangaat, het is hem onmogelijk die na te gaan, maar zoo men op zulke naauwkeurige becijferingen wil komen, dan gelooft hij, dat de vergadering haar zoo straks genomen besluit ten aanzien van een subsidie voor het opruimen der Marwixpijp niet zal kunnen motiveren; hij is niet vreemd van het denkbeeld, dat dit besluit moet strekken om een subsidie te geven aan de maatschappij voor de Noordwillemsvaart. Men moet hier meer op de billijkheid zien en dan zal men hier zoo groot gevaar niet loopen ten aanzien van de kosten, wanneer door de betrokken besturen 70 pCt. der kosten worden aangeboden.

De heer M. V. D. TUUK had gehoopt de discussie niet langer te moeten rekken en had het woord niet weder willen vragen, omdat hij zijn gevoelen reeds dadelijk had voorgedragen. Doch door een spreker uit de Marne en uit Bellingwolde zijn hem verwijtingen gedaan en is hij van onbillijkheid beschuldigd. Indien men het door die sprekers gestelde beginsel moest aannemen, dat ieder regt had op subsidie, omdat hij gelijkelijk bijdraagt in de provinciale lasten, welke ten behoeve van andere wegen worden aangewend, dan moet men ook aannemen, dat, hoe gek het ook bedacht wordt, de provincie aan ieder partikulier subsidie zal moeten geven voor een weg, dien hij van zijn huis naar een anderen weg wil aanleggen, want ieder betaalt gelijkelijk het zijne tot de provinciale fondsen.

Ten tweede moet hij aan een lid der Ged. Staten, die gezegd heeft, dat spr. aan de vergadering hier een spook of schrikbeeld heeft voorgehouden dat niet bestaat, antwoorden dat men moet vooronderstellen dat hij als Gedeputeerde bekend is met de begrooting en hem dan vreemd voorkomt de bewering, dat spr. omtrent zijne becijfering in eene dwaling verkeert. Die becijfering is genomen uit de begrooting, zooals ieder die oogen heeft om te zien kan nagaan dat zij werkelijk is. Hij ziet daarin dat het hoofdst. II voor het onderhouden der wegen art. 1—16 bedraagt *f* 61,975.00, dat de inkomsten ruim genomen bedragen *f* 25,000, zoodat er een nadeelig saldo van *f* 37,000 overblijft. Nu zegt men, dat daaronder ook begrepen zijn de onkosten voor jaagpaden, kanaalwerken, maar daarvoor heeft hij *f* 2000 weggelaten en de som van *f* 35,000 gesteld, terwijl hij niet eens in rekening heeft gebragt de teruggave van de gemeente Meeden van de opbrengst van het tolhek aldaar, ten gevolge waarvan men zeker op eene som van *f* 38,000 zou komen. Het is hem onbegrijpelijk, hoe een lid van Ged. Staten zich kan voorstellen, dat provinciale kunstwegen slechts *f* 34,000 in onderhoud zullen kosten, daar hij in genoemd hoofdstuk voor één post *f* 44,000 vindt uitgetrokken. Hij laat de beslissing omtrent zijn voorstel aan de vergadering over.

De heer VAN ITTERSUM heeft als lid der centrale afdeeling het rapport mede onderteekend en zal, omdat hij anders zal stemmen, de reden daarvoor opgeven. Al de opgegeven redenen zijn duidelijk en hij zoude het verkeerd achten ze te herhalen. Hij wil alleen nog terugkomen op het gezegde van den heer VAN ROIJEN, dat het beter is ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald. Zoo men vroeger te ruim is geweest met subsidiën, dan willen wij hen, die daarin gedeeld hebben, dat genot niet misgunnen, maar zoo men ziet te ver gegaan te zijn, dan is het zaak en wijs daarmede te eindigen. Hij acht het gelukkig, dat deze zaak zoo uitvoerig wordt behandeld; men kan daardoor zien, hoe ver het leidt, wanneer men te veel aan allerlei verzoeken toegeeft; men leert daaruit regt inzien, wat in dezen de pligt der Staten is. Zoo men nu geen beginsel stelt, waar zullen dan de grenzen zijn, want het zal hiermede nog niet gedaan zijn, daar er nog behoefte aan vele wegen is. Maar men mag daarin niet voorzien ten koste der provincie.

De heer SCHILTHUIS wenscht de vergadering gerust te stellen, dat zij geen offer gebragt heeft aan de Noord-Willems-kanaalmaatschappij. Hij meent in zijne betrekking als directeur niet te mogen zwijgen, nu een ambtgenoot van hem eene dergelijke beschuldiging uitbrengt. Hierop toont hij aan, welke besluiten achtereenvolgende door de vergadering genomen zijn ten aanzien van de opruiming der Marwixpijp in het belang der provincie en stad Groningen en dat ten slotte besloten is tot eene opruiming op eene groote schaal, waarvoor de gemeente Groningen, die hij daarvoor allen lof toebrengt, niet teruggedeinsd is. En nu hebben Ged. Staten begrepen, dat het niet onbillijk zoude zijn, dat de maatschappij een gedeelte dier kosten mede droeg en dat wel van het grootere plan, waarbij zij eigenlijk geen belang heeft.

De heeren SMID en HOMAN repliceren nog kort enkele punten van het door hen gesprokene, waarop door andere sprekers aanmerking werd gemaakt.

De heer BROUWER motiveert zijne stem, die hij voor het amendement van den heer V. D. TUUK zal uitbrengen.

De heer LEWE QUINTUS verdedigt nogmaals in het breede de conclusie van het rapport en wederlegt de gronden, die voor het amendement van den heer V. D. TUUK zijn aangevoerd.

De heer S. P. V. D. TUUK herhaalt zijne verklaring, dat het verzoek billijk is, hetgeen hij nog eenigzins nader ontwikkelt.

Het amendement van den heer M. V. D. TUUK wordt hierop in stemming gebragt en met 17 tegen 11 stemmen verworpen. (*Tegen*: de heeren *Bonthuis*, *v. Swinderen*, *de Haan*, *Engelkens*, *Brongers*, *Reinders*, *Venema*, *Lewe Quintus*, *Borst*, *Wichers*, *Smid*, *Wierda*, *v. d Helm*, *C. J. Onnes*, *Tiddens*, *Piccardt* en *S. P. v. d. Tuuk*.)

Op de conclusie van het rapport wordt nu door den heer HOMAN eene aanvulling voorgesteld, dat n.l. bij het eerste lid der conclusie zal gevoegd worden: Onder voorwaarde, dat vóór de uitvoering zal geregeld worden wat behalve de 70 pCt. der kosten door de gemeenten en belanghebbenden zal worden geleverd of bijgedragen, ten welken einde de stukken aan Ged. Staten zullen worden gerenvoijeerd om daarover met de gemeentebesturen onder goedkeuring der vergadering eene overeenkomst te sluiten en in de volgende Novembervergadering daarvan verslag te doen, vergezeld van een voorstel zooals zij het meest doelmatig zullen achten.

Nadat de heer HOMAN deze bijvoeging eenigzins toegelicht had voor den heer BRONGERS en de heer DE HAAN het wenschelijke er van had doen uitkomen, ten einde de zaak vol-

doende voor te bereiden, terwijl de heer S. P. v. d. Tuuk er zich tegen verklaarde, daar hij er uitstel van vreesde, wordt dit amendement met 24 tegen 3 stemmen aangenomen. (*Tegen:* de heeren *S P v. d. Tuuk*, *Venema* en *Smid*).

Ten slotte wordt conform de conclusie van het rapport besloten zonder hoofdelijke stemming.

Nog worden de volgende rapporten uitgebragt:

I. Van de staatscommissie over eene *verbetering en vereeniging der scheepvaartkanalen*, bij monde van den heer Schilthuis. — Wegens de uitvoerigheid van dit rapport heeft de commissie het laten drukken en zal het alzoo aan de leden worden rondgedeeld. Om het groot belang der daarbij behandelde ontwerpen acht de commissie het doelmatig, dat deze veel omvattende ontwerpen in *eene buitengewone vergadering* der staten worden behandeld tegen het midden van de maand September, zullende, zoo hiertoe wordt besloten, ook het rapport omtrent de grenzen der nieuwe waterschappen voor dien tijd aan de leden worden toegezonden. Zij stelt verder voor, het rapport, wegens het belang, dat bijna alle ingezetenen in dit gewest bij die ontwerpen hebben, algemeen verkrijgbaar te stellen en den commissaris des Konings uit te noodigen des Konings magtiging te vragen tot het houden dier buitengewone vergadering. — Ter visie gelegd.

II. Omtrent de voordragt van Ged. Staten, betreffende de voorgestelde wijzigingen in de reglementen van den Noord-, Uithuizer- en Oostpolder, bij monde van den heer Bonthuis. — In de afdeelingen zijn geene bedenkingen gemaakt tegen de voorgestelde wijzigingen, waarmede zich ook de centrale afdeeling vereenigt, weshalve zij adviseert 1) te besluiten conform de voordragt van Ged. Staten, en 2) de gewijzigdev reglementen op nieuw aan den minister op te zenden, ten einde ze aan de goedkeuring van Z. M. den Koning te onderwerpen. — Ter visie.

III. Omtrent de begrooting voor enkele provinciale en huishoudelijke inkomsten en uitgaven voor 1857, bij monde van den heer v. Loon. — Na mededeeling gedaan te hebben van de bedenkingen en vragen, waartoe verschillende posten der begrooting in de drie afdeelingen aanleiding gegeven hebben, adviseert de centrale commissie de door Ged. Staten aangeboden begrooting over 1857 vast te stellen onder de volgende wijzigingen: wat de inkomsten betreft 1) art. 1 van hoofdst. III te verhoogen met 10 ct. en uit te trekken op *f* 9.99; 2) artt. 2, 3 en 4 van afd. I, hoofdst. IV, ter voorziening van gelden voor longziek vee benoodigd, te roijeren; 3) afd. II, hoofdst. V aan te vullen met een post voor den verkoop van inschrijvingen op het grootboek der N. W. S., ten nominalen bedrage van *f* 50,000, ten einde voor zoo ver noodig te dienen ter bestrijding van kosten ter zake de aan te wenden middelen ter wering van longziekte onder het vee; — en wat de uitgaven betreft: 1) de som van *f* 20,246 van art. 6, afdeeling I van hoofdstuk VIII te verminderen met *f* 3,966, wegens het vervallen van het subsidie aan de gemeente Sappemeer voor den aanleg van een kunstweg van Sappemeer naar Slochteren, maar die te verhoogen *a*) met *f* 27,000 voor kosten van aanleg van een kunstweg van Bellingwolde naar N. Schans, voor het geval dat de vergadering hiertoe mogt besluiten; en *b*) met 1544,10 strekkende tot verhooging van het subsidie voor den aan te leggen kunstweg door O. Pekela, zoodat het totaal van dit hoofdstuk moet worden uitgetrokken op *f* 55220.10; 2) een nieuw artikel te voegen bij afd. V. van hoofdst. II en daarop te brengen *f* 7100 voor de opruiming van de Marwixpijp; 3) bij afd. III van hoofdst. VIII een nieuw artikel te voegen voor een subsidie aan de kweekschool voor onderwijzers ten bedrage van *f* 600; 4) bij afd. IV een nieuw art. te voegen voor schadeloosstelling wegens besmettelijke ziekten onder het rundvee ad *f* 31.500 en ter dekking dier kosten te bezigen *f* 25.500 van de buitengewone aflossingen van leeningen van art. 2 van hoofdst. IV; ten slotte de begrooting vast te stellen in ontvangst op *f* 342,739.21½, in uitgaaf op 342,417.21½, blijvende er alzoo een vermoedelijk batig saldo van *f* 322.00. — Ter visie.

Door den heer Venema wordt ingediend een voorstel aan de vergadering, onderteekend door de leden der vergadering, de heeren Venema, de Haan, Schilthuis, Lewe Quintus, v. Ittersum, en Homan, waarbij zij voorstellen, dat door de vergadering worde besloten eene commissie uit haar midden te benoemen, ten einde bij den minister van binnenl. zaken de hooge belangen te bespreken en voor te staan, die voor deze provincie in het aanleggen van een spoorweg in het algemeen en van dien, welke haar met de Hannoversche westbaan in verbinding brengt, in het bijzonder gelegen zijn. — Volgens de orde der vergadering zal dit voorstel morgen in behandeling komen.

De vergadering wordt hierop verdaagd tot morgen voormiddag te 10 uur.

(*Zie de Zitting van Donderdag den* 17*den in de Courant.*)

Aan bovenvermeld hoogst belangrijk rapport over *eene verbetering en vereeniging der scheepvaartkanalen en eene verbeterde indeeling in nieuwe waterschappen in dit gewest* ontleenen wij, voor zoo ver de ruimte dit toelaat, het volgend beknopt verslag.

De commissie zegt, dat zij den 22sten Augustus 1855, nadat van den Koning magtiging bekomen was om haren arbeid ook na het sluiten der Statenvergadering voort te zetten, een aanvang gemaakt heeft met hare zeker hoogst moeijelijke taak. Zij bepaalt zich in dit rapport tot de verbetering en vereeniging der scheepvaart-kanalen in dit gewest, en uit al dadelijk haren wensch, dat een einde moge komen aan het *maken* en aangevangen worde met het *uitvoeren* van plannen.

Niet minder dan 9 ontwerpen worden hier behandeld, die alle onze hoofdkanalen omvatten, van Delfzijl tot Stroobos, van de Zoutkamp tot de Statenzijl, en daarbij is gelet zoowel op de behoefte aan verbeterde afwatering voor den landbouw als op de bevaarbaarmaking voor groote en diepgaande schepen.

Het eerst wordt besproken *het openen van een nieuwen waterweg voor geladen zeeschepen van Groningen naar Delfzijl tot in de Eems.* Volgens het vroeger op verlangen der Staten opgemaakt plan zou het Damsterdiep tot vermeld einde worden geschikt gemaakt, met onderscheidene afsnijdingen, en werden de kosten van een en ander geraamd op *f* 1,850.000. Intusschen was bij de Staten de meening meer algemeen geworden tot geene uitvoering van een der ontwerpen in verband met de algemeene verbetering der scheepvaartkanalen over te gaan, voor dat de plannen van *alle* opgemaakt en de kosten daarvan bekend waren, terwijl uit hun besluit van den 13den Julij 1855 is gebleken, dat de plannen in voege opgemaakt te kostbaar worden geacht en men vreesde, dat de uitvoering de krachten der provincie zoude te boven gaan, onaangezien het belangrijk subsidie door den minister van binnenl. zaken toegezegd.

Voor dat de commissie tot een besluit was gekomen, ontving zij de tweede nota van den commissaris des Konings over de verbetering van het Damsterdiep. Hulde toebrengende aan de verdienste van dit stuk en den geachten ontwerper daarvan, somt de commissie de hoofddenkbeelden op in die nota vervat. Na die nota tot een punt van naauwgezet onderzoek te hebben gemaakt en na tweemaal een onderzoek in loco te hebben gehouden, is de commissie tot de overtuiging gekomen van het groot belang, het uitvoerbare en hoogst wenschelijke om gevolg te geven aan het hoofddenkbeeld daarin vervat, om het Winschoterpeil over te brengen op den waterweg voor zeeschepen van Groningen naar Delfzijl. Het locaal onderzoek heeft haar evenwel doen zien, dat het verhoogen van den waterstand op het Damsterdiep met 1.39 el, zooals in de nota wordt opgegeven, aan vele bedenkingen onderhevig is, uit een finantiëel oogpunt niet alleen, maar ook voor de bewoners der oevers en daarbij gelegene plaatsen. Ook het in die nota geprojecteerde afwateringskanaal naar Bierum zou zeer kostbaar worden en minstens *f* 660.000 moeten kosten.

De commissie heeft beproefd een middel te vinden, waarop in de behoeften van scheepvaart en afwatering zou kunnen worden voorzien, zonder dat hieraan de bezwaren zijn verbonden, die de beide gemelde ontwerpen opleveren en meent dit te hebben gevonden in het maken van een geheel nieuw kanaal van Groningen naar Delfzijl in de volgende rigting: het kanaal te doen aanvangen in de stadsgracht tusschen de Kleine- en Steentilpoorten en te vervolgen langs den Boermander weg, verder tusschen de Ruischerbrug en Middelbert door naar het Slochterdiep, dit te doorsnijden, van daar door de Heideschapper landen tot in de kleisloot, die te volgen tot nagenoeg het dorp Woldendorp, kort ten zuiden langs dat dorp en Wittewierum, onmiddellijk ten noorden langs het Hoeksmeer, de Groeve snijdende nabij het Lasquerder tolhek, voorts bezuiden Opwierde, benoorden Amsweer, tusschen Delfzijl en Farmsum naar de Eems. In deze rigting zouden zoodanige wijzigingen kunnen worden gebragt, als bij de opmaking van het bepaalde plan door de waterstaatsbeambten noodzakelijk zullen worden geacht. De kosten van dit kanaal worden globaal geraamd op *f* 1,113.400.

De commissie stelt zich voor de landen benoorden dit kanaal te voegen bij het waterschap Hunsingo; voor het Damsterdiep aan te nemen het peil voor dat waterschap vastgesteld, alzoo eene verlaging van het tegenwoordig peil van het Damsterdiep aan te nemen van 36 duim, waardoor het waterschap Hunsingo eene belangrijke afwatering bekomt naar het oosten door de twee te Delfzijl bestaande sluizen, en waardoor ook de landen gelegen ten noorden van het aan te leggen nieuwe kanaal in een beteren toestand zullen geraken. Het Damsterdiep zal dan een waterstand verkrijgen van pl. m. 1.60 el, voldoende voor de passage van schuiten, binnenschepen, enz.

Na de voordeelen van dit plan boven die der beide vroeger vermelde ontwerpen nader te hebben uiteengezet, eindigt de commissie dit onderwerp in het vertrouwen, dat de Staten daaraan wel hunne goedkeuring zullen kunnen hechten.

Hierop wordt behandeld *eene gedeeltelijke of geheele afsluiting an het Reitdiep.*

De commissie betoogt, dat de hoofdbezwaren, die men dikmaals tegen de afsluiting van dit diep, hetzij bij het Ruigezand, hetzij nevens de Zoutkamp aanvoerde, thans zullen komen te vervallen. Die bezwaren golden:

1) de vrees, dat het hooge binnenwater langs het Winschoter- en Hoornsche diep afkomende en in de stad zich in het Reitdiep ontlastende, door zijnen hoogen stand en daardoor veroorzaakte groote snelheid van afvoer, den boezem van het afgesloten Reitdiepspand te spoedig zoodanig zoude vullen, dat daardoor de afwatering van de landen van Hunsingo en Westerkwartier te zeer zouden worden benadeeld. Die vrees, gesteld dat ze vroeger gegrond was, zal thans geheel verdwijnen, wanneer de waterstand van het Winschoter- en Hoornsche diep langs een voldoend kanaal van Groningen af naar de Eems, in de nabijheid van Delfzijl wordt doorgetrokken, en het water daar door eene groote sluis op de lage ebbe kan afstroomen.

2) de vrees, dat de boorden en de geul van het Reitdiep buiten de afsluiting te veel en wel zeer spoedig zouden opslibben. Maar wanneer de stad Groningen (die als de eenige belangrijke handelsplaats in deze provincie, en uit dien hoofde de provincie zelve, de grootste behoefte heeft aan eenen goeden waterweg voor groote schepen) die behoefte vervuld ziet door een scheepvaartkanaal naar de Eems, dan is de verdere opslibbing van het Reitdiep buiten de afsluiting geen schrikbeeld meer voor de scheepvaart, maar veeleer eene wenschelijke zaak uit het oogpunt van landaanwinning. Overigens gelooft de commissie allen grond te hebben voor hare meening, dat de geul niet daardoor zal verlanden, maar zoowel geschikt zal blijven voor het bevaren met zeeschepen als voor de afwatering der binnen gelegen landen.

3) de enorme kosten aan deze afsluiting verbonden. Blijkens de overlegde begrooting zou eene voldoende afsluiting zonder sluiswerk kunnen geschieden, aansluitende bij de Buiten-Munnekezijl voor *f* 620.200, en van Zoutkamp tot den Frieschen hoek voor *f* 668.000. Er zijn, volgens opgaven der burgemeesters van alle aangrenzende gemeenten, aan kwelderlanden en slikken ruim 1155 bunders en daarbij gerekend 160 bunder gronden in Friesland gelegen, 1315 bunders, die door de afsluiting zouden binnen komen. Rekent men hier af 65 bunder voor grond voor den dijk benoodigd, dan blijven er 1250 bunder voor den polder over. Nu is het gevoelen der commissie, dat eene bijdrage van *f* 550 per bunder te bedingen zal zijn, vooral dan, wanneer de uitvoering daarvan wordt afhankelijk gesteld.

Verder worden de kosten der sluizen bij de Zoutkamp geraamd op *f* 350,000. Door de besparing van de kosten van het dijk- en schermwerk en het ploegen in de geul van het Reitdiep, welke nu voor de provincie telken jare eene belangrijke som uitmaken, kan reeds een aanzienlijk deel van de renten dier *f* 350,000 worden bestreden. Verder wordt vereischt eene schutsluis even boven Wetsingerzijl, begroot op *f* 175,000. Men vergete niet, dat met de uitvoering van dit werk in verband staan de werken in de waterschappen Hunsingo en Westerkwartier, de beveiliging der stad en een groot deel der provincie voor overstrooming, een verbeterde waterafvoer van de grootste helft van deze en van een groot deel der provinciën Drenthe en Friesland, eene inpoldering van meer dan 1000 bunders best kleiland, eene betere communicatie voor zeeschepen tusschen de stad en zee, enz. De geheele afsluiting bij de Zoutkamp wordt begroot op *f* 1,204,900.

Het derde ontwerp betreft *het kanaal van Groningen tot het boven-Wildervankster verlaat, de Pekela, het Winschoterdiep en daarmede in verband staande werken.*

Ten einde ook omtrent deze kanalen aan hare opdragt te voldoen en de uitvoering op eene minder kostbare wijze voor te dragen, heeft de commissie de vroegere afmetingen eenigzins beperkt, zoo evenwel, dat ze aan de bestaande behoefte beantwoorden en láter eene verruiming, bij meerdere behoefte, op de minst kostbare wijze zou kunnen geschieden. Zij heeft twee bijeenkomsten gehouden met de burgemeesters der betrokkene gemeenten en scheepsbouwmeesters en heeft men met algemeene stemmen zich zeer goed hiermede kunnen vereenigen, dat de kanalen eene diepte kregen van 2.00 el beneden den waterspiegel, eene bodemsbreedte van 8 el en de ligging van de bovenvlakken der pompen op 2.29 el beneden peil.

Door de nota van den commissaris des Konings wordt aan die diepte, ten opzigte van de Oude Pekela eene bepaalde beteekenis gegeven, maar tevens worden de kosten der kanaalverbetering, in vergelijking van het vroeger ontwerp, zeer verminderd, daar bij de doorvoering van het Winschoterpeil verscheiden verlaten worden opgeruimd, die anders eene geheele vermindering zouden noodig hebben. Overtollig zullen alsdan worden: het Martenshoekster-, beneden Veendammer-, Klooster-, Rensel- en beneden Pekelder verlaat. Het Zuidbroekster verlaat zal *vooreerst* niet mogen worden weggenomen.

Tot de onderdeelen van dit ontwerp overgaande, zegt de commissie, opzigtens *het kanaal van Groningen tot aan het bovenste verlaat te Wildervank*, dat het Beneden-Wildervankster verlaat wegens zijne afmetingen niet voldoende zal zijn en dus moet worden vernieuwd en tevens verlegd; dat de beneden slagbalk van het verlaat in de Ommelanderwijk eene lagere ligging moet erlangen wegens de peilsverlaging; dat de bruggen, draaijen enz. allen meer doorvaartswijdte moeten hebben en dus dienen vernieuwd te worden; dat het kanaal te Veendam wegens de beperktheid, voor zooveel noodig, zal moeten worden beschoeid; en dat de drie pompen onder dit kanaal welligt moeten worden verlaagd. Naar de door de commissie opgegeven grondslagen zal de verbetering van dit kanaal *f* 252,000 moeten kosten, of, zoo ook de verbetering van het Westerdiep, de Molenwijk en Zuidwending hierin worden opgenomen *f* 274,000. De verbetering van dit kanaal op grootere schaal, zooals vroeger was voorgesteld, werd op *f* 522,000 beraamd. De commissie twijfelt niet of deze hoogst belangrijke vermindering zal de onverdeelde goedkeuring der vergadering wegdragen, en adviseert de verbetering op de wijze door haar omschreven te doen plaats hebben.

Het kanaal langs de Zuidwending is ontegenzeggelijk eene gevoegelijke verbinding van Veendam met de Pekela. Deze zou daardoor voor den afvoer harer schepen een waterweg naar Groningen bekomen en buitendien voor haar overig handelsverkeer, met de aanzienlijke koloniën, met de hoofdstad der provincie, en langs binnenkanalen met Holland in verbinding komen. De uitvoering is evenwel aan groote moeijelijkheden onderhevig. Van daar dat dit verbindingskanaal bij eene verdieping van 2 el beneden Winschoterpeil de aanzienlijke uitgave van *f* 240.000 zal kosten. Dit heeft de commissie afgeschrikt tot de uitvoering te adviseren, vooral daar er een door de Pekela meer gewenschte en minder kostbare weg voor den afvoer der schepen kan worden gevonden, nl. *het kanaal van de Pekela tot naar de Statenzijl.* De commissie stelt voor het pand tusschen het Bultster verlaat en de Statenzijl te graven op 2.5 el beneden het A peil met 10 el bodemsbreedte. Daar het beneden Pekelder-, Rensel- en Kloosterverlaat, zooals boven gezegd is, zullen moeten worden opgeruimd en het Zuidbroekster verlaat in den regel opengehouden moet worden, wordt het denkbeeld van de doorvoering van het Winschoter peil tot aan het Bultster-, middelste Pekeler- en Veendammer verlaat behouden. Het Bultster verlaat zal moeten worden vernieuwd, als hebbende geene voldoende afmetingen, en met keerdeuren worden voorzien. De pompen, die naar de zijlen worden doorgevoerd, moeten verlaagd worden. De voetdraaibruggen en bruggen van het middelste Pekelder verlaat tot de Statenzijl zijn op ééne na te naauw en zullen dus worden verwijd. Op deze wijze zal de verbetering van dit kanaal kosten *f* 159.136.

De verbetering van het Winschoterdiep moet plaats hebben door wegneming der ondiepten tot op 1.42 beneden W. P., door het opruimen van bovengenoemde verlaten en door vernieuwing en verruiming van de Engelsche til tot op 6 el. Op deze wijze zal de verbetering slechts *f* 16,500 kosten. Deze verbetering zal echter slechts tot voorbereiding dienen van eene graving, eene vernieuwing der bruggen, verlaging der pompen. Daar de ondervinding hierbij eerst nog moet worden geraadpleegd, om te zien of het Zuidbroekster verlaat, na het bouwen der zeesluis te Delfzijl al of niet kan worden gemist, stelt de commissie voor, dat die veranderingen binnen den tijd van 10 jaren na de vastgestelde verbetering van het Winschoterdiep, door en voor rekening der provincie moeten worden gemaakt.

De commissie gaat hierop na, wat reeds is gedaan nopens *het verbindingskanaal tusschen het Damsterdiep en het Reitdiep*, dat vroeger was ontworpen bezuiden de linie van Helpman, als wanneer de kosten werden begroot op *f* 570,000.

Daar hiertegen verschillende bezwaren bestonden, is van het departement van oorlog vergunning gevraagd en bekomen om het verbindingskanaal door de stadsgracht te mogen leggen. Dit nieuwe ontwerp voor het verbindingskanaal werd begroot op *f* 268.000. Het zou aanvangen bij het Damsterdiep, ten westen van de molen van den heer van Houten en uitkomen in de vestinggracht tusschen Steentil- en Kleine poortje, van daar loopen naar het Kleine poortje, het Winschoterdiep doorsnijden en verder de vestinggracht geheel volgen tot aan het Hoornsche diep, uitgezonderd de afsnijdingen bij de Ooster- en Heerepoorten. Bij aanneming van het eerste der bovenvermelde plannen zal evenwel dit verbindingskanaal een aanvang nemen daar waar het nieuwe kanaal naar Delfzijl zal uitkomen. Volgens het ontwerp wordt langs dit geheele kanaal een rijweg aangelegd, zoodat de gracht op alle punten zal kunnen dienen tot laad- en losplaats. Ten einde het Winschoterpeil te kunnen overbrengen naar het Reitdiep, acht de commissie het wenschelijk het verbindingskanaal te vervolgen door de A- en Kranenpoortengrachten tot in het Reitdiep, ook met wegruiming der beeren. Aan eene verbinding langs de zuiderhaven der stad kan niet worden gedacht, vooral omdat het departement van oorlog de beide spilsluizen in de stad ten allen tijde, uit het oogpunt van defensie, wil behouden. Ten gevolge van de door de commissie voorgestelde wijzigingen worden de kosten van het verbindingskanaal alsnu beraamd op *f* 300.000.

Alsnu wordt besproken *de verbetering van het Hoendiep.* Na mededeeling van hetgeen hieromtrent reeds bij de staten is besproken, stelt de commissie, uit overweging dat het Hoendiep zal moeten dienen tot scheepvaart- en afwateringskanaal, voor: de verbreeding waar zulks noodig is, speciaal bij het Kinderverlaat en te Enumatil; de graving van Groningen tot Stroobos op eene bodemsbreedte van 8 el en eene diepte van 1·80 el; het maken van eene nieuwe schutsluis te Stroobos met eene wijdte van 6 el en eene diepte op de slagbalken van 2 el; het opruimen van alle andere sluizen voor Stroobos: de verwijding van alle werken op 6 el. De kosten hiervan zijn geraamd op *f* 67,600.

Aangaande *de vereeniging van het Hoendiep met de stadsgracht en het Hoornsche diep* wordt gezegd, dat deze vroeger was geraamd op *f* 87,400, waaraan verbonden was het leggen van eene sluis in de gracht nabij het Hoornsche diep. De commissie stelt voor die sluis met 6 el wijdte en met houten wanden in den mond van het Hoendiep te leggen, den bestaanden dam door te graven en daar eene brug te leggen, voor welk een en ander de kosten thans worden begroot op *f* 23,300.

Bij de *vereeniging van het Boterdiep met het Schuitendiep of de Steentilpoortengracht* kwamen vroeger drie plannen in aanmerking: *a*) eene doorgraving in de stad van den dam tusschen het Boterdiep en het Schuitendiep, het leggen van eene sluis aldaar en de verbreeding van het Boterdiep; *b*) in plaats van eene verbreeding van het Boterdiep het aanleggen van eene hulphaven ten oosten daarvan, en *c*) de opruiming van den beer tusschen het Boterdiep en de Ebbingepoortengracht, het leggen van eene sluis aldaar en de verdieping der gracht. De commissie acht dit laatste, als het minst kostbare plan, te meer wenschelijk, omdat bij overbrenging van het peil van het waterschap Hunsingo op het Boter- en Damsterdiep, ook die sluis niet behoeft gelegd te worden. Zij stelt verder voor de wegruiming van den steenen beer bij de Steentilpoort en het verleggen der bruggen aldaar. Een en ander wordt begroot op *f* 23,900.

Ook *de verbetering van het Boterdiep* wordt door de commissie opgevat. Daar die intusschen reeds is begrepen onder de werken uit te voeren ten behoeve van het waterschap Hunsingo, zegt de commissie, dat de provincie gehouden is in die kosten zooveel te dragen als zou worden vereischt om het diep in een voor de scheepvaart bruikbaren toestand te brengen.

Alsnu wordt door de commissie voorgesteld den volgenden *tijd voor de uitvoering der werken.* Het 1ste en 2de jaar: de verbetering van het Winschoterdiep van Zuidbroek tot aan het Rensel-verlaat en de daarstelling van het nieuwe Bultster-verlaat; de verbetering van het Winschoterdiep van Groningen tot het bovenste verlaat in de Wildervank; het verbeteren en verdiepen van het Hoendiep. Het 2de en 3de jaar: het verbindingskanaal en de vereeniging van het Hoendiep en de stadsgracht. Het 3de en 4de jaar: het kanaal van Groningen naar Delfzijl. Het 4de en 5de jaar: de afsluiting van het Reitdiep en het overblijvende deel van het verbindingskanaal. Het 6de jaar: de verbetering van den waterweg van de Pekela naar de Statenzijl.

De kosten van alle deze ontwerpen zijn volgens de thans voorgestelde wijze van uitvoering geraamd op *f* 3.182.636. Vroeger werden zij begroot op *f* 5.277.971. Aangaande de verdeeling dier kosten merkt de commissie op, dat door den minister vroeger een rijkssubsidie van *f* 1,000.000 is toegezegd. Verder begroot zij de bijdrage der ingelanden voor den afsluitingsdijk op *f* 679.900; die van de Ommelander kas op *f* 400.000, die van de gemeente Groningen op *f* 300.000, en die van de provincie op *f* 600.000. De dan nog overblijvende *f* 202.736 zal toch wel gevonden kunnen worden bij gemeenten, corporatiën en partikulieren, die bij de uitvoering der werken bijzonder belang hebben.

De commissie wijst er op, dat de tijd voor de uitvoering nu gunstiger is dan ooit; deelt als hare vaste overtuiging mede, dat de ontwerpen uitvoerbaar zijn en de krachten der provincie niet te bovengaan; zegt, dat de uitvoering van alle werken door de Staten gelijkelijk aangenomen of verworpen zal moeten worden, omdat ze één systematisch geheel uitmaken, en betuigt ten slotte, dat hierbij is uitgedrukt niet alleen het eenparig gevoelen der gecommitteerden, maar ook dat van den hoofdingenieur van den waterstaat.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. van BOLHUIS HOITSEMA.